

A SZÁMŰZÖTT PARKJA. — Keleti Gusztáv festménye.

ban tanulási vágya ismét kivitte Bécsbe, a képzőművészeti akadémiára, a hol a birneves Schmidt Frigyesnek, a korabeli legnagyobb német építésznek, a bécsi városháza építőjének volt egyik legkiválóbb tanítványa. Steindl itt nagy sikerrel dolgozott, több kitüntetést kapott s 1867-ben, kitűnő bizonyítványokkal hagyta el az akadémiát. Hazatért és 1869-ben munkáját a műegyetemre került, mint helyettes tanár, majd egy év múlva a középkori építészeti szerkesztési és műtörténeti tanszéken rendes tanárrá lett.

Nagy készségével oly időben került vissza hazájába, a mikor az építésznek bő alkalmat kínálózott nagyszabású művészi feladatok megoldására. A kiegyezés után fellendült magyar közélet egyik főszéljártól tűzte ki, hogy a fővárost arányaiban és külső díszében világvárosi színvonalra emelje. Nagyobb középületek egész sora várt a felállításra, nagy erővel indult meg e téren is a nemzeti munka. Olyan munkakerő, mint Steindl, könnyen megtalálta ez időben a maga terét, melyet munkássága számára kiválasztott. A műegyetemen, melynek csaknem negyven évig volt tanára, úttörő munkát végzett az építészeti oktatás modern alapokon való fejlesztésében s alapos képzésű, művészi becsülete ifjú építész-nemzedék nevelésében. Tanári működésével egyidejűleg megkezdődött művészi pályája is. Első nagyobb munkája e téren az aradi városházának terve volt, melyet első díjat nyert. Pályázott a berlini parlament építésére hirdetett versenyen is, hol terve elismerést kapott. Tagja lett a műemlékek országos bizottságának s számos régi magyar műemléket restaurált kitűnő sikerrel, egyebek közt az ő műve a vajda-hunyadi vár, a máriafalvi templom, a kassai székesegyház, a bátfai Szent-Egyed templom és a jákai apátság templom restaurálása. Mint műegyetemi tanár hallgatóival gyakran tett tanulmányutakat a nevezetesebb hazai műemlékek színhelyére s le is rajzoltatta velük hazánk legzebb műemlékeit; az ily rajzok száma meghaladja az 500-at.

A hetvenes évek folyamán már szakadatlan munkássága, addig elért sikerei Steindl legjelesebb építészeti sorába emeltek. Őt bízták meg a budapesti új városháza építésével, a budai kereskedelmi és iparbank is vele építette palotáját. Az állam két nagyszabású építkezést bízott rá: az állatorvosi főiskolát és a műegyetemet, mind a kettőt kitűnő sikerrel fejezte be.

Működésének azonban akkor érte el tetőpontját, mikor az új városháza építését ő rá bízta, pályázat alapján, melyből a húsz versenyző közül az ő terve nyerte el az első díjat. E fel-

adat az ismereteknek s az alkotó erőnek szokatlan nagy mértékét követelte meg. Többszörösen átdolgozott tervek alapján 1885 október 13-án kezdték meg az országháza építését s tizenhét évig tartott, a míg hazánk e legnagyobb arányú középülete külsejében, belső díszében teljesen elkészült s rendeltetésének át lehetett adni. A merész kupolájú épület büszkén bontja ki roppant méreteit a Duna partján, mint egyik uralkodó pontja annak a látképnek, melyet az ifjú Pest ezen oldalról nyújt s mint a fővárosnak egyik legfőbb építészeti nevezetessége. Késői gót stíljével méltóságosan jelképezi a magyar alkotmány ősrégi voltát, pompás részleteivel a magyar műveltség haladottságát. A hatalmas épület képe ma már ott él minden magyar ember lelkében, mint egyike a legimponálóbb benyomásoknak, melyeket Budapest épületeinek szemlélete közben nyert. De ismeretes ez épület külföldön is, a hol általános tiszteletet szerzett mesterének, kit a király is kitüntetéssel a legnagobb művészi kitüntetéssel, a «pro litteris et artibus» aranyéremmel. A Magyar Tudományos Akadémia 1898-ban levelező tagjává választotta.

Egyszer már megnepeült az országház: az ezredévi ünnepek idején, mikor az országgyűlés két háza ott tartotta ünnepélyes együttes ülését a fényes nagy kupolateremben. Azóta serényen folyt a többi helyiségek belső berendezésének munkája s az idén már minden annyira elkészült, hogy a nyári szünet folyamán a képviselőház összes hivatalaival együtt átköltözhetett új, fényes otthonába. A mester azonban már betegesen érte meg ezt az időt s betegsége a nyár folyamán annyira rosza fordult, hogy a leggondosabb ápolás sem segíthetett rajta. Augusztus utolsó napján befejezte munkás életét.

KELETI GUSZTÁV.

1834—1902.

A hazai festészetet, a festészet- és rajzitanítás ügyét, a műkritikai irodalmat s általában művészi életünket súlyos veszteség érte Keleti Gusztávnak 68 éves korában, szeptember 2-ikán bekövetkezett halálával. Sokoldalú tehetsége, alapos műveltsége, világhírtartású évtizedek óta több téren volt hasznára a magyar művészeti érdekeknek. Mint tájfestő, mint illusztrátor a legjobbak közül való. Mély ítéletének, eszméinek közlésére a toll rendelkezésére állt és élt is vele. A hazai műkritika sokat köszönhet Keletinek, a melyben úttörői munkásságot fejtett ki; évek hosszú során át úgyszólván egye-

düli műkritikusunk volt, s ez irányú becses munkásságáért a Kisfaludy-társaság és majd az Akadémia is tagjai közé választotta. Szervező képességének ereje az országos képzőművészeti társulat alakulásánál tünt fel; e társulatnak aztán egyik fő vezetője lett s ügyeire évek során át nagy befolyást gyakorolt. Maradandó emléket e szervező képességének a rajzoktatás országos rendezése tartja fenn. Ehez ő készítette a tervet, s az ő javaslata alapján állította föl a kormány a mintarajziskolát és rajztanárképző intézetet, mely harmincz év alatt annyi tehetséget fejlesztett és oly helyes irányban gondoskodott az ország iskolái számára a rajzoktatásról. Az intézet megalakulása óta mindig Keleti igazgatása alatt állt. Itt mint tanár is hivatást teljesített. Sokáig szomorún fogjuk még érezni művészeti dolgaink közepette e művészi lélek, e nagyképzettségű és fegyelmezett munkakerő hiányát.

Keleti Gusztáv 1834-ben született Pozsonyban. Atyja, a drezdai eredetű Klette Ferdinánd, József nádor gyermekeinek volt rajzitanítója. Fiait magyaroknak nevelte, s mind két fia: Károly, a már régebben elhunyt statisztikus, és Gusztáv, a magyar közélet jelesei közt foglaltak helyet. Gusztáv is befejezte jogi tanulmányait s csak azután követte hajlamait, melyek a festészhöz vonzózták. Jogi tanulmányait 1855-ben Bécsben folytatta, egyszersmind szorgalmas látogatója volt az akkor oly híres Rahl Károly műtermének. Ekkor történt, hogy a nagyemlékű báró Eötvös József nevelőt keresvén egyetlen fia (az Akadémia mostani tudós elnöke) mellé, Pauler Tivadart, a későbbi miniszter Keleti Gusztávot ajánlotta. Örömmel fogadta ezt az állást a fiatal ember, ki a nagyműveltségű család körében szellemben, ismeretekben egyre fejlődött, művészi hajlamai is újabb táplálékot nyertek. Talán e körülmény is döntőleg hatott rá, hogy egész tehetségét a festészetnek szentelje. Münchenbe ment a legelső mesterekhez. Nemsokára mint kitűnő rajzoló tünt fel. Mint festőt, a természet érdekelte legjobban, tájképeket festett legszívesebben. Ezeket a formaszépség, a biztos rajz különbözteti meg s a nagy értelmesség, mely előadását jellemzi. A klasszikus formáknak hódolt minden művében. Egyik legszebb tájképe, «A száműzött parkja». A Nemzeti Múzeum képtárának dísz e kép, mely egy úri park pusztulását tünteti fel s a maga idején tárgyánál fogva is hatott. Gadag tájképi részlettel festette meg «Zrinyi a költő» halálát is, mely képe szintén a múzeum tulajdona. Mind a két kép másolatokban is elterjedt a közönség közt. Illusztrációival, melyek leginkább hazai tájakat tüntetnek föl, a hatvanas években lépett föl a «Vasárnapi Ujság»-ban, mely költői felfogású, szépen kivit tájrajzaiból egész sorozatokat közölt. Mint művészeti író is szerepelt munkatársai között.

A magyar festészeti mozgalmak megindításában és életben tartásában, a képzőművészeti társulat megalakításában Keleti Gusztáv fardhatatlanul buzgólkodott. A képzőművészeti társulat 1874-ben a Múcsarnok építéskor igazgatójának választotta, s mikor tanári elfoglaltsága miatt lemondott ez állásáról, akkor is a választmány egyik legtevékenyebb tagja maradt, és sokszor rábírták, hogy rövidebb-hosszabb időre ismét elfoglalja az igazgatói helyet.

Báró Eötvös József miniszter, midőn a festészet és rajz tanításának ügyét rendezni akarta, 1869-ben megbízta Keletit a külföldi képzőművészeti szakiskolák tanulmányozásával. Keleti erről nagyérdőki jelentést tett a miniszternek. Azt ajánlotta, hogy az izlés, műszeret fejlesztése legyen az első feladat, s ezt rajztanárképzésével legjobban elérhetjük. A festészeti iskolák és akadémiák felállítására marad-

jon későbbre. A rajzitanításnál fölmerülő tehetségek ösztöndíjjal képezhetik magukat tovább. A miniszter 1870-ben meg is bízta Keletit a mintarajziskola és rajztanárképző intézet megalakításával s a szakiskolának egyszersmind igazgatójává is kinevezte. Ez időtől kezdve Keleti már kevesebbet festett, egész tevékenységét az intézet szellemi vezetésére és adminisztrálására fordította. Képeivel már ritkábban találkozunk a Múcsarnokban, de ha megjelent, mindig teljes erejében láthattuk a művészt. Utolsó illusztrációit az «Oszták-Magyar Monarchia Irásban és Képből» című válogatás magyar részének készítette. E nagy vállalat művészi bizottságának is elnöke volt. Működéséről több kitüntetés érte felsőbb helyről is a magyar nemesség, a III. osztályú vaskorona-, a Ferencz József-rend lovagi érdemeje és a porosz vörös sas-rend adományozásával.

Gyöngye szervezeténél fogva már évek óta betegeskedett. E nyáron súlyosra és kinosra fordult állapota s Abbáziában keresett enyhülést, de nem talált. Gyógyíthatatlanságát fölismervén, a kinzó fájdalomnak az utolsó napokban saját kezével akart véget vetni, de a revolverlövés csak kisebb sebet ejtett rajta. Ekkor már a halál küszöbén volt s az utóbbi időben nagy mérvben kifejelett tüdőbaja véget vetett életének. Szeptember 2-ikán déli órájában hunyt el családja körében.

Nemcsak a képtárak és a magyar műtörténet hirdeti emlékét, hanem egy erős alapokon épült nemzeti művelődési intézet is.

TISZA LÁSZLÓ.

1829—1902.

A Tisza-család idősebb tagjai immár mindnyájan elköltöztek. A négy testvér közül Tisza László maradt utóljára s most ő is örökre lehunyta szemét; szívészékhűdés következtében halt meg augusztus hó 28-ikán Gmundenben, hova gyógyulást keresni ment. Vele megfogott vitéz szabadságharcosaink száma, meg azon régi politikusainké, kiknek emlékét ha nem őrzik is nagyobb sikerek, de mindamellett hű hazafiságukkal szereztek tiszteletet nevöknek.

Tisza László 1829 június 27-ikén született Geszten s tanulmányait is testvéreivel, Domokossal, Lajossal és a nagy államférfiúval, Kálmánnal a szülői háznál kezdte meg. Vizgát tett a debreczeni kollegiumban, azután a pesti egyetemen folytatta tanulmányait. 1848 elején már jurátus volt a pesti királyi táblánál; márczius 15-ike után nemzetőr lett, ez idő alatt azonban mint segédfogalmazó foglalkozott a földmívelésügyi, kereskedelmi és ipari miniszteriumban. Ugyanezen év végén már a Perczel seregében volt, több csatában fényes jelét adván rendkívüli bátorságának. A moóri szerencsétlen csatában életveszélyes sebeket kapott, s oszták fogságba jutott, honnan azonban sikerülvén megmenekülte, felgyógyulása után ismét a honvédséghez állott be s kapitányi ranggal hadügyminiszteri titkárrá lett.

A szabadságharc lezajlása után súlyos sebei miatt nem sorozták be s ő külföldre ment, hol főképp politikai és nemzetgazdasági tanulmányokat folytatott.

Hazatérve 1852-ben Erdélyben, nagyszányi birtokán telepedett le, melyet mintagazdasággá fejlesztett. Élénk részt vett a közélet akkori mozgalmában; jelesen nagy része volt az erdélyi gazdasági egyesület feltámasztásában, melynek alelnöke lett. Egyháza kormányzásában is tevékeny részt vett s hosszú ideig főgondnoka volt a nagyenyedi ref. egyházmegyének.

1860-ban a nemzeti ébredés idején ott találjuk őt is a politikai küzdőterén; nemesak a megyegyűléseken szerepelt, hanem a sajtó terén is szorgalmasan működött. Majd tagja lett az 1861-iki országgyűlésnek, hol sikerült rögtönzött szónoklataival tünt fel. A provizorium idején aztán ismét visszavonult birtokára.

Az 1865-iki kolozsvári országgyűlésen Torda vármegyét képviselte s az Unióért küzdött.

Erdélyi fényképe után.

TISZA LÁSZLÓ.

A következő évben a magyar országgyűlésre küldték fel s ettől fogva harmincz éven át volt képviselő. A politikában híven követte mindig nagynevű fivérét. Ott volt mellette a balközépben, majd vezérgárdájában foglalt helyet, a maga előnyére azonban soha sem igyekezett a rá nézve legkedvezőbb körülményeket sem felhasználni. Nagyobb szerepet a Házban nem vitt, inkább közigazdasági és egyesületi téren fejtett ki tevékenységét, többek közt sokáig elnöke volt a honvédegyesület központi választmányának.

Holles Ottiliával kötött házasságából négy leánya származott: Ilma, gróf Tisza Istvánné, Etelka, Zeyk Károlyné, Jolán, gróf Bethlen Pálné és Anna, Sándor Jánosné.

Holttestét Gmundenből Gesztre szállították, s nagy részvéttel temették el szeptember 1-én az ottani családi sírboltba.

FALUSI ÉLET.

Kis falunak vagyok vendége,
Most élem csak gyöngyöletem,
Kapu, ajtó nyitva: mennék be,
A szívet is nyitva lelem.

Minden háznál szívesen látnak,
A vendéget megbeszélnek,
Vége nincs a kínálgatásnak,
Üres pohár újra telik.

Az igaz magyar szívesség
Nem mese hát, itt él éme,
A szobában ez az ékesség,
Az arcon az élet színe.

És ilyen a tájék is szerte,
Viruló és örvendező,
Gyümölcsével kínál a kertje,
Virággal a zöld mező.

Távrolról int az erdő lombja,
Ott vár még csak az élvezet!
Keskénye bizony biztatón mondja:
Jó helyekre majd elvezet.

Neki vágók a merész útnak,
Bűbáj bűg az erdő felett,
Tündérmesék eszembe jutnak,
És várom a tündéreket.

Hegyet, völgyet ekkép bejárom,
Csak a késő est vet haza,
És nem tudom, mi szebb: az álom?
Vagy ittan az élet maga?

Dalmady Győző.

TIZ ÉV MULVA.

Elbeszélés.

Irta Lux Tjerkka.

Filó Dénes és Bécsey Anna ott álltak az udvaron, szemben egymással. A hó apró szemekben, szaporán hullt s a kézilámpás gyér világítása mellett Filó nem tudta kitalálni, hogy ki lehet az a bunda és kendők közé bepólyált magas asszonyi személy, a kinek csak a havaspillájú szeméit látta a kendők közül, meg szép, egyenes metszésű, finom orrát, a melyet a hideg kissé pirosra csipett ki.

— Tehát nem ismerem? — szólalt meg a leány valami sajtósággal, szép, mély hangon, a minőt ha életében egyszer hall az ember, többé el nem felejt.

Filó most már tudta, hogy ki áll előtte s meglepetten kiáltotta el magát: — Anna!

A leány kissé szertartásosan bólintott a fejével, de a kezét nem vette ki nagy, lapos muffjából. Szótalanul mentek be a házba.

Az előszobában Filó lesegítette a leányról a sok czók-mókot s azután kinyitott előtte egy ajtót. Ez az ajtó a Filó dolgozószobájába vezetett; a bolthajtásos, régi divat szerint bútorozott szobában egy szép, fahéjszínű agár fektült a nagy, kékes cserépkályha előtt.

A jól világított szobában, a lámpa alatt ismét megnézték egymást. Valami nagy változást egykínél sem idézett elő az elmúlt tiz esztendő. Anna még mindig az a szép, hideg és büszke leány volt, mint régen, csak a bőre sárgult meg kissé, mint valami elzárva tartott drága csipke-holmi.

Filó is a régi volt, csak a haja kezdett derecsodni és szemében most több volt a gúny, mint a melegség. De még mindig szép ember volt. Semmi nyoma rajta a negyven évhez közeledő, falusi gazda elpocskodásának, sugár, karsú volt még mindig s Anna önkénytelenül is kereste oldalán az egykori tisztikardot.

Filó székkel kínálta meg a leányt, de ez nem ült le.

— Épen hat órát ültem a szánon, — mondta — jól esik az állás. Különben is, ha nem sajnálnám a lovakat, a mint fölmelegszem, azonnal indulnék vissza. Csak hogy nem lehet a lovak miatt, pedig az én időmnek minden percze drága. Így is, — ha ugyan megengedi, hogy az éjszakát a házamban töltem — legkésőbb három órakor indulnom kell.

Filó, a míg a leány beszélt, úgy szívtá magába a hangját, mint valami rég nem érzett virág illatát s odaadta volna e perczben egész hátralevő életét azért a boldogságért, hogy ez a hideg, gögös szép leány pár órát egy fedél alatt fog vele tölteni. Nem tudott szólni; kereste a szavakat s nem találta. A régi előkelő, finom gavallér hangján szeretett volna a leányhoz szólni s e helyett akadozva, ügyetlenül és kissé nyersen válaszolt:

— Nincs ugyan női kényelemre berendezve ez a kis viaskó, de azért tekintse úgy, mintha otthon volna. Én ugyan elszoktam már a női társaságtól, művelt nővel az édesanyám halála óta nem beszéltem... valóságos medve életet élek... De azért kérem — megengedi úgy-e, hogy most is csak Annának szólítsam — hisz rokonok vagyunk... Talán meg is éhezett. Ha megengedi, vacsorát hozatok...

A kályha mellett, terített, hófehér, csillogó tisztaságú asztalnál, rajta a poharak arany színű borral megtöltve s az asztal körül a Filó öreg gazdasszonya sürgölődve, — mindez a kényelmes karosszékben ülő leányt kissé megzavarta. Szótalanul evett.

Szemközt ült vele Filó, egyre a tányérát nézve s azon tűnődve, hogy mi hozhatta ezt a leányt ide, miközben félkezével a mellétől ülő agár fejét simogatta.

Egy idő múlva a leány letette a kezéből a villát, ivott egy korty bort s mialatt tekintetét elszántan rávetette szomszédjára, előbb összerázkódva lehunyta a pillát s megszólalt:

— És most beszéljünk egymással, Dénes. Egy kéressel jöttem magához, a mit módjában van ép úgy megtagadni tőlem, mint megadni... nekem reggelre ötezer forintra van szükségem.

gem... nem magamért... A bátyáért... Ötezer forintot sikkasztott...

Ezt szemlélve s olyan halkán mondta ki, hogy alig lehetett hallani. És okosan tette, hogy e perczben nem nézett Filóra, mert ez nem tudott elfojtani egy ajkára toluó gúnyos, sőt több, szinte kárörvendő mosolyt... Tehát a büszke Anna bátyja is... Mégis csak van az életben megtorlás, igazságszolgáltatás...

Hallgattak. S a leány kitalálta a Filó gondolatát. Poharában a bor gyöngyözését nézve, sóhajta folytatta:

való barátkozás, ez a reménytelen, de nyugodt és büszke élet, ez tetszett nekem...

A leány elhallgatott s Filó kábultan ült a helyén. Az a fölfedezés, hogy ez a szép büszke leány az elmúlt tiz esztendő alatt gondolt ő reá s a lelke mélyén ugyanegy elvonult, zárkózott életet élt ő vele, kerülve a társaságot, kikoszoravazva a kéréket s talán...

Erre a gondolatra nem tudott tovább nyugodtan ülni maradni s felugrott. Kétszer-háromszor végig ment a szobán, azután felhajtott

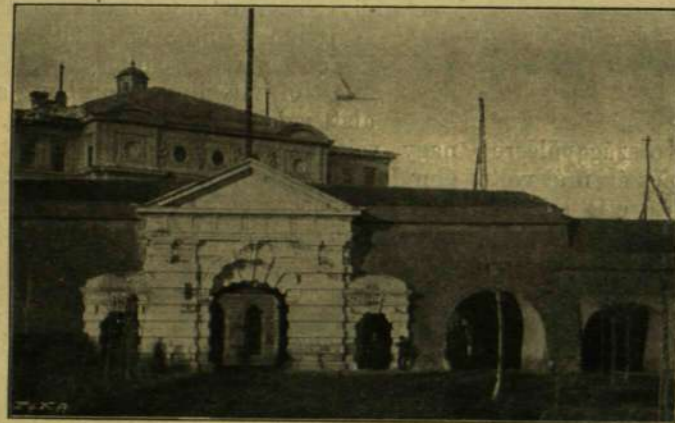
nős. Két héttel a házassága előtt tízezer forintot kártyázott el a kauceiójából s kétségbeesésében az ezred pénzéhez nyúlt. Rájöttek... Három napos házas volt s egy éjszaka szinte tébolyodottan rontott be hozzám, hogy segítsék rajta. Még azon éjjel sürgönyöztem az anyámnak, de a pénz elkésve érkezett... Mit tehettem? Azt mondtam, hogy én nyúltam a pénzhez... Mikor már rendezve volt a hiány, az én nevem már be volt szennyezve s bár egyéb büntetést elkerültem, de a tisztí rangomról le kellett köszönnöm... Ilyen bűnös vagyok

A városi nyugdíjalap bérpalotája a Küttel-téren.

A báró Fejérváry-laktanya.

A Pétervárad kapu.

A Losonczy-tér nyugati oldala.

A Misszionyunkról nevezett iskola-nővérek tanintézete és temploma.

Klapka György tábornok szülőháza.

TEMESVÁRI KÉPEK.

— Igen! Dénes, van nemezis, van bűnhődés... Tiz esztendő múlva, éjszaka, télbe-fagyba, hó-fúvások között jövök magához, hogy segítsen rajtunk. Az apámat beteggé tette a szerencsétlenség és senki se tudja, hogy magához jöttem. Azt hiszik, a rokonoknál vagyok, a kik már annyiszor kifizették az István adósságait... Most már nem segítnek többé... Mit tehettem? Hagyjam, hogy a bátyám főbe löjje magát s a családunk neve beszenyveződjék? Ezt én se élném túl. S magára gondoltam, Dénes. Hisz maga is a családhoz tartozik, habár először ő, s később maga tagadta ki magát közülök... S ez tetszett nekem, Dénes... Ez az egész világtól való elszakadás, ez a földdel

egy pobár bort s oda állt a leány széke mögé. Két kézzel megfogta a szék karját s kissé rekedt hangon, nyers felindulással így szólt: — És most hallgasson meg, Anna, engemet. Olyasmit mondok el, a mit csak egy istenteremtésének mondtam el magán kívül: az édesanyámnak. Tehát hallja... En nem vagyok bűnös abban a sikkasztásban, a melylyel beszenyveztek a nevemet s a melyért elvették tőlem a tisztí kardomat. Azt a bűnt más valaki követte el, Anna... Egy gyermekkorú pajtásom, lelki-tesztí jó barátom, ha gondolkodik rajta, kitalálja a nevét, az én szám soha sem fogja kimondani, mert a halott becsülete drágább előttem az élő emberénél is... Ez a barátom volt a bű-

én, Anna s ennek a bűnösnek küldte maga vissza tiz esztendő előtt a jegygyűrűjét... Pár percz múlva, mikor az öreg gazdasszony benyitott a szobába, hogy elszedje az asztalt, a szép vendégkisasszonyt ott látta a gazdája keblén zogokni...

TEMESVÁR.

Hazánk délvidékének egyik legjelentékenyebb, virágzó városában, Temesvárot nemzeti-közi méhészeti kongresszus gyűlt össze a múlt hó utolsó napján, melyet a kiállítás védője Darányi Ignác földmívelési miniszter nyitott

meg. Külföldről is sok szakember és vendég vett részt, köztük a világhírű, kilencvenéves németországi méhész, Dzierzon János.

Ez alkalmából emlékezünk meg a kongresszus színhelyéről, az ép oly szép, mint történelmi múltjánál s jelen helyzeténél fogva egyiránt fontos és érdekes Temesvár városáról.

Temesvár régi idők óta előkelő helyet foglalt el városaink közt és neve sokszorosan egybe van kapcsolva a haza történetével. Már Róbert

Hanem a vár és város nagyon siralmas állapotban került vissza keresztény kézbe: romhalmazzá válna, elnéptelenedve. A magyarság nem csak innen, hanem az egész nagy vidékről is majdnem teljesen eltűnt. Új lakosságot hívtak be, nagybárra németeket és szerbeket telepítettek, magyar azonban mentől kevesebb jött ide. A bánati kormányzó, gróf Mercy tábornok nagy tevékenységet fejtett ki, a várat roppant költséggel felépítette, a várost újjáteremtette,

volt azonban, a mi ezután következett: a várost újból elszakították az anyaországtól és a szerb vajdaság és temesi bánóság kormányának székhelye lett, a mi természetesen a nemzeti irány teljes elnyomását jelentette. 1860-ban volt csak vége ennek a korszaknak, s ekkortól, vagy tán inkább 1867-től kezdődött Temesvár önállósága és föllendülése.

Temesvár fekvése a Béga völgy dombnyúlványain kellemes képet nyújt. Éjszaki és nyugati

A Kossuth-tér.

Teherhajók a Béga-csatornán.

A temesvár-józsefvárosi vasúti pályaház.

A Szent György-tér.

A Jenő herceg-tér.

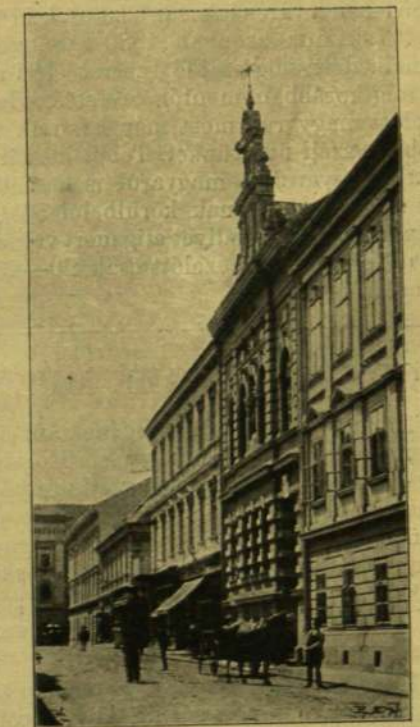
TEMESVÁRI KÉPEK.

Károly király több ízben tartott itt udvart, Zsigmond király pedig 1397-ben országgyűlést bir-detett Temesvárra. Hunyadi János, mint temesi gróf székelt itt, V. László 1456-ban itt látogatta meg Hunyadi özvegyét s itt tette le híres eskü-jét a ma is fennálló várkapornában. A város védelmében lelte halálát a hős Losonczy István, mely után Temesvárra szomorú napok következtek és 164 évig török basák parancsol-tak falai közt, 1552-től egész 1716-ig. A várost ugyan közben-közben sokszor ostromolták, de csak Savoyai Jenőnek sikerült végre bevennie.

vizművet létesített, gyárakat alapított, iparosokat hívott ide. Fejlődésének újabb korszakába lépett Temesvár 1779-ben, midőn Mária Terézia királynő az úgynevezett temesi Bányságot visszacsatolta Magyarországhoz s Temesvárt 1781-ben szabad királyi várossá emelte. Tereit, utcait szabályozták, gyors egymásutánban sok díszes köz- és magánépület emelkedett benne.

A szabadságharc idején izgalmas napokban volt része Temesvárnak s a hónapokig tartott ostrom nagy pusztítást okozott. Még szomorúbb

gati oldalát a jókora Vadász- és Csóka-erdők övezik, a vár sánczai előtt pedig széles pázsitos síkság terül el, mely a külvárosokat a Belvárostól elválasztva, jól gondozott, árnyas fasorokkal és díszkertekkel van beültetve. A Belváros és Gyárvaros közt terül el a maga nemében ritka szépségű városrész. A Józsefváros felőli térségen, a vár és a Béga között, néhány évvel ezelőtt szintén nagyobb szabású sétahely jött létre, közepén báró Scudier tábornoknak, Temesvár egykori népszerű parancsnokának és díszpolgárának emléksobrával, miért is e kertet

A délmagyarországi múzeum.

Seudier-parknak nevezik. Itt van most a méhézet kiállítás is elhelyezve. Általában Temesvár oly gazdag szebbnél-szebb sétahelyekben, mint hazánknak csak nagyon kevés városa.

A kilencszöglet képező bástyákkal bekerített Belváros a legkisebb, de egyszersmind a legszebb és legnevezetesebb városrész, melyben sok díszes középület és jelenkori modorban épített magánház, egymást derékszögben szegő tiszta, csinos utca van. Két nagyobb köztér: a Jenő-herceg-tér és a Losonczy-tér szabályos négyszög s az előbbi részben lombos díszfakkal van beültetve. E téren van a térparancsnoksági épület és a katonai főparancsnok palotája, a városháza, a katonai kaszinó épülete, a temesmegyei takarékpénztár palotája. E háromemeletes épület mögött a városi takarékpénztár háromemeletes palotája emelkedik.

A Losonczy-tér közepét Szűz Mária képszoira ékesíti s egyik oldalát a csanádi püspöki székesegyház, szemben vele a másik oldalt a temesvári görög kel. püspök temploma és palotája foglalja el. Balról a három utcára szolgáló kétemeletes díszes megyeház látható. Köröskörül a téren egymást éri a sok bolt, üzleti helyiség, díszes kirakati árucárnok, a melyeket csak fővárosokban láthatni. A Losonczy-térre nyílik a Lonovics-utca, melyben a csanádi püspök lakházát s a délmagyarországi régiségtudományi múzeumot találjuk. A Belváros különböző pontjain hat nagyszerű katonai lak tanya emelkedik, köztük a «Fejérvári lak tanya». A józsefvárosi kapu előtt van a csinos Ferencz-József-színház.

Sok csinos lakóházat és középületet találunk az újabb időben gyorsan emelkedő külvárosban is. Így a József-külvárosban a Bonnaz püspök alapította nagyszerű leánynevelő intézetet, kupolaszerű főépületével és kertjével; a Gyár városban a szintén Bonna az által alapított zárdát, a terjedelmes «Gyárudvar»-t s a díszes zsinagógát.

Temesvárnak két vasúti állomási pályaháza van: egyik a Józsefvárosban, másik a Gyár városban. Amaz a hazai legnagyobb indóházak közé tartozik s építése az államnak közel negyemillió koronájába került.

A milyen meglepő haladásról tanusodik Temesvár minden irányban, oly öröndetesnek mondható haladása a magyarosodás terén is. 1851-ben a város lakosai közt csak 11% magyar volt, számuk azonban 1880-ban már 22%-ra emelkedett, míg ez idő szerint eléri a 27%-ot. S míg korábban mentől kevesebb idegen ajku tudott magyarul, most már közülük tízezernél több beszéli nyelvünket. Tehát immár a temesvári magyarok és magyarul is beszélők száma az egész lakosságnak körülbelül 55%-át teszi. Olyan haladás, a melyet alig mert volna remélni, a ki Temesvárt elzélőt csak 20—25 évvel is megfordult.

TOLNAVÁRMEGYE MÚZEUMA.

Tolnavármegye közönségének külsőségeken nem zajos, de a maga egyszerűségében annál lélekemelőbb örömmel nézte a folyó hó 1-én. Ekkor adták át a nyilvánosságnak díszes új épületben azt a becses tárgyakban gazdag múzeumot, a melynek alapítása első sorban két lelkes férfinak: Apponyi Sándor grófnak és Wosinsky Mór szegzárdi apátplébánosnak érdeme.

Tervezték már a múzeum megalapítását még a század elején. Széchenyi Antal gróf főispán, a nagy-appeonyi könyvtár alapítójának fia gyűjtötte is e célra, a hetvenes években pedig dr. Novák Sándor paksi főorvos kezdeményezésére Perczel Dezső a régészeti egyület is megalakította, majd Rómer Flóris tét alapítványt régészeti ásatásokra, de az általa talált leletek, valamint Wosinsky Mórnak az 1895. év előtt való időből származó gyűjteménye a nemzeti múzeumba került. Apponyi Sándor gróf is nem egy ritka műbecselt, tolnamegyei vonatkozású tárgyat ajándékozott a nemzeti múzeumnak, többek között a híres kurdí cistákat. Hogy a leletekben rendkívül gazdag Tolnavármegye régiségei összetartassanak s itt a vármegye területén őriztessenek meg, ezt az eszmét Wosinsky Mór támasztotta új életre s hogy ez a szép terv immár megvalósult, főképp az ő

WOSINSKY BOCHARAI GYŰJTEMÉNYE SZEGZÁRDON.

nyolcz éves szakadatlan munkájának, szívós kitartásának és áldozatkészségének köszönhető. A mai múzeum magját Wosinsky 8000 daraból álló régiség-gyűjteményén kívül Apponyi Sándor grófnak 15,000 daraból álló híres lengyel gyűjteménye képezte. Ez utóbbi európai hírnévre tett szert, mert a neolith korszakbeli ember életét ily részletesen talán egyetlen egy gyűjtemény sem tárja elénk. Egész kis irodalom keletkezett róla. «Leletek a lengyel őskori telepről» című két kötetes munkájában legelőször maga a szerencsés felfedező, Wosinsky írta le. Az Akadémia támogatásával egy három kötetes német mű is jelent meg róla. E mű előszavát Pulszky Ferencz, az embertani részről szóló függelékét pedig a nagy német tudós, Virchow írta s azóta is állandó forrás-munka a külföldi tudós régészeinek. Ezt a nevezetes gyűjteményt ajánlta fel 1895-ben Apponyi Sándor gróf, Wosinsky kezdeményezésére Tolnavármegyének múzeum-alapítás céljaira, a vármegye természetesen kész örömmel elfogadta s kötelezettséget vállalt, hogy elhelyezéséről és megőrzéséről gondoskodni fog. Csak hogy a 250 ezer forintot meghaladó milleniumi kulturális alapítványával teljesen kimerítette

anyagi erőforrását, külön épület emelésére tehát egyelőre gondolni sem lehetett. Így a gyűjtemény a főgimnázium három termében helyeztetett el ideiglenesen. S most mutatta meg Wosinsky Mór nagy szervező tehetségét s a gyűjtésben való fáradszatos kitartását. Biztatott, lelkesített, járt-kelt, a kormánytól megkapta a régi iparművészeti múzeum szekrényeit és tárlóit, a nemzeti múzeum kettős példányából megalakította a természetrajzi osztályt. A néprajzi osztály érdekében bejárta az egész vármegyét. Gyűjtött, vásárolt. Egyes községekkel beszerezte az ottani festői népviseletet. Egyik főérdeme, hogy a törtémszett sárközi magyar népviseletnek legalább emlékeit megmentette a végenyészettől. Mert már itt is pusztít az úgynevezett: módi! Nem látható már többé a hét tülkü pártát, tele islanggal, gyöngygyel, ezüst főrissal, pillangóval kivarrrva; a tekerőző bibort, melybe haját csavarta a menyecske, pedig a bíbor szegélye, a «vég» egy-egy remeke volt a magyaros himzésnek... Meg lett mentve a régi pásztor-élet számtalan emléke is, a birkaróvás száz meg száz különös faragványa, a dombovári járási juhász fokosa, melynek öntési módja eredeti. Európában nem láthatni ilyet, de a kis-ázsiai pásztor ma is így önti a maga szerszámát. Hát a dunamelléki halászat és eszközei? — Az iparművészeti múzeum támogatásával aztán megalapította Wosinsky az iparművészeti osztályt, mintákkal látva el a környék iparosait. A vármegye hölgyeinek szebbnél-szebb kézimunkáiból pedig egy egész termet megtöltött. Gyönyörű gyűjteményt szerzett régi himzésekkel. Széchenyi Sándor gróf neje egész gyűjteményét ajándékozta a pár száz éves magyaros mintájú varrtásokból. A közoktatásügyi kormány több ezer korona értékű festményrel és szoborral megvetette a szépművészeti osztály alapját. Végre a báró Jeszenszky-család s Apponyi Sándor gróf ajándékából egy pár ezer kötettel könyvtár is létesült.

S mikor ez az óriási anyag együtt volt, Wosinsky hozzálátott a rendezéshez. E közben még arra is ráért, hogy Zichy Jenő gróffal egy pár ezer mérőfél utat megtegyen. S mikor aztán már majdnem személtelése is áldozatul esett a sok éjeli munkának, 1897-ben a kormány és tudományos intézetek képviselőinek részvétele mellett ideiglenes hajlékban meg lehetett nyitni a múzeumot. A látottak és tapasztaltak valóságos meglepték a megjelenteket. Nemsokára maga a kultuszminiszter is leutazott, hogy a gyűjteményt megsejmelje. Mindez nagyban hozzájárult aztán, hogy a szegzárdi múzeum ilyen díszes palotát kapott. 1898-ban ugyanis már szükség lett a főgimnázium nyolcz termére, mert már ennyit megtöltött a gyorsan szaporodó gyűjtemény. Széchenyi Sándor gróf főispán tehát küldöttséget vezetett a belügyminiszterhez és a közoktatásügyi miniszterhez, kérve az anyagi támogatást. Mindkét helyen kedvező fogadtatásra talált. Azon a czímen, hogy a vármegyei levéltár is itt helyezik el, a belügyminiszter 60 ezer, a közoktatásügyi miniszter pedig 56 ezer koronát utalványozott. Az építéshez szükséges 150 ezer korona hiányzó részét a vármegye közönsége és a múzeum-egyesület pótolta. Így aztán Schikedanz és Herzog tervei szerint elkészült a szép új épület, melynek jobb homlokzata vörös márványtáblán hirdeti:

«Gróf Apponyi Sándor áldozatkészségével, Wosinsky Mór lelkes munkájával, a magyar kormány támogatásával a közművelődésnek emelte Tolnavármegye.»

A múzeum tizenegy hatalmas teremből áll. A földszint öt termét a régiségtér — jobbára Apponyi és Wosinsky ajándéka — foglalja el. Az emeleten van egy természetrajzi, két iparművészeti, két néprajzi és egy művészeti terem. Itt vannak elhelyezve a vármegye jelesének arcképei, valamint a kormány által ajándékozott szobrok és festmények is. A földszinten van a levéltár és a múzeumi ör lakása.

A rendezés nehéz munkáját most is Wosinsky végezte, Hangh Béla múzeumi örrel. Segítségére volt Kovách Aladár levéltárnok is, kit a múzeumi egyesület újabbán a sárközi népelet tanulmányozásával is megbízott.

A terem bejáratánál nyomtatott táblák magyarázzák a látványokat. Vezető nélkül is el-

igazodhatik akárki. Jó gondolat volt kivált az őskori népeletet szemléltető képekben is bemutatni, így aztán bárki is fogalmat alkothat magának az akkori műveltségi állapotokról. A művészi szempontból is kiválóan sikerült négy ilyen szemléltető képet Löschinger Hugó, Lotz Károly tanítványai készítettek. Az első kép a mamuth- vadászatot mutatja be, a mikor a hatalmas állatot verembe ejtik, továbbá a későbbi készítésének módját. A második képen az őskori nép lakását szemléltetjük s az agyagedények formálásáról s a csont és kőbalták előállításáról alkothatunk magunknak fogalmat. A harmadik a bronz-öntő műhelyt mutatja be. De legmegképpőbb a negyedik kép. A művész fantáziája itt már egészen szabadon mozoghat: az őskori hullafestés vallásos szertartásának bemutatása ez, a füstölő máglyával.

A múzeum-egyesület a megnyitás alkalmából Hangh Béla és Székely Ferencz szerkesztésével tartalmas évkönyvet adott ki. Ebből látjuk, hogy a múzeum 44,572 darabból áll, melyből a régiségtár 32,599 darab. Ennek a résznek kész van a katalogusa is. A többi ezután készül.

A gyűjtemény még mindig szépen szaporodik. Így újabbán kiválóan becses letét Csapó Vilmos cs. és kir. kamarás szabadságharczbeli ereklye-gyűjteménye, az ozorai diadal számtalan emlékevel, így a legyőzött Philippoviestól elvett karddal. Továbbá Perczel Miklós ezredes szabadságharczbeli s az emigráció idejéből származó 180 darabból álló gyűjteménye. Ebben van Mészáros Lázár 32 levele s Perczel Mórénak egy érdekes nyírt parancsa, a melyben Görgeit elfogatni rendeli.

A megnyitási ünnepélyen a kormányt Fraknói Vilmos czímzetes püspök, a múzeumok országos főfelügyelője képviselte. A szépművészeti múzeum részéről dr. Kammerer Ernő volt jelen. A vármegye előkelősége zsúfolásig megtöltötte a tágas előcsarnokot. Fraknói Széchenyi Sándor gróf főispán lendületes beszéddel üdvözölte. A gyűjtemény bemutatása után Wosinsky Mór hosszabb beszédben ismertette a múzeum történetét, ő és Simoncsics Elemér főjegyző is a vármegye halálját tolmácsolta a kormány támogatásáért. Fraknói püspök lendületes beszéddel válaszolt, különösen hangoztatva, hogy a vidéki múzeumok között a szegzárdi nemcsak a legzadagabb, de felszerelése is mintaszerű.

Ezután a nagyközönség előzönlötte a termeket, gyönyörködve szemlélte a tanulságos látványokat s különös hálával adózott szívében ama két őzletlen férfinak, kik nemes áldozatkészségükkel nemcsak önmaguknak, hanem vármegyéjüknek sőt a hazai művelődésnek is maradandó dicsőséget szereztek.

Bodnár István.

UTAZÁSOM PRETORIÁBA.

Írta báró Luzenszky Félix, volt parancsnok a boer kőztársaságokban. (Vége.)

Ötönap estefelé érkezünk Ádenbe. Ez Arabia délnyugati csúcán fekvő rendkívül érdekes és igen szép fekvésű város. Nincs benne egy fa sem, nem nő egy szál fű s az összes épületek kopár sziklára vannak építve. Tengervíznel és esővíznél más nem kapható. Az esővizet, ha ugyan van néha eső, egy a sziklába vajt és sok millióba került nagy medenczébe fogják fel a néha két éven át is ezt a vizet isszák, de ez is távol esik a várostól s tömlőkben hozzák be, a mitől még rosszabb lesz az ize.

Az utóbbi időben gyártanak itt a tengervízből édes vizet s ez egészen jó és jó ízű, de oly méreg drága, hogy csak a vagyonos emberek élvezhetik.

A következő reggel napfölkelté után indultunk tovább, rövid idő alatt kiértünk a nyílt Indiai óceánba s bár folyton közeledtünk az egyenlítőhöz, mégis tűrhetőbb volt a hőség, mint a Vöröstengeren. A hajóistiztek azt állítják, hogy ez mindig így van.

Midőn az egyenlítőt elértük, a hajónk fedélzetén egy kis mozsarágyút sütöttek el s megkezdődött a keresztlelő. Ez akként történt, hogy egy ponyvából készült vízhatlan medenczébe minden egészséges férfi utast, úgy a hogy volt, ruhástól, bedobáltak s azután a Neptunnak

öltöztetett fómátróz megkeresztelte. A ki ki tudott jönni, maga jött ki a medenczéből, ellenkező esetben kidobták a matrózok. A keresztlelő végeztével minden utas kapott egy — a nevére szóló — keresztlelet, a melyért tetszése szerint adott egy pár márkát a szerencsétlenül járt hajósok özvegyei és árvái javára. Ez régi szokás, melyet minden hajón megtartanak.

Már Szuéztől tovább utazva csak itt-ott láttuk az afrikai vagy ázsiai partokat, de itt is csak vagy homokszárazokat, vagy kopár sziklahegyeket, többi közt a bibliai nevezetességű Sión hegyet, de az Indiai óceánon Adent elhagyva, több napig csak a végtelen tengert és a kék, éjjeli szép csillagos égboltzatot láthatjuk. Ez a körülmény sok utasra leverőleg hatott. En réam ugyan nem, de azért soha sem fogom elfelejteni, midőn Adentől számítra — gondolom — ötödnapon, napfölkeltkor madárdal költött fel s körülnézve, egy gyönyörű, zöld fákkal és bokrokkal szegélyezett, élénk kis kikötőben ébredtem fel. Ez Tanga volt, német Kelet-Afrikában. Itt elbuesztunk egy evangélikus lelkész kedves családjától, mely Németországból költözött ide.

Utunk további folyamán kikötöttünk még, Mombassa, Dar-Es-Saalam, Zanzibár, Mozambique és Bayra kikötőkben.

Mombassában nagy szél kerekedett, mely a hullámokat toronymagasságig csapta fel, annyira, hogy a fedélzetem nem is volt szabad fent maradnunk. A «Herzog» azonban, amár néha egy-egy hullám keresztül csapott fedélzetem, derekasan állotta a kis vihart. Reggelre a vihar megszűnt, de azért két napig tartózkodtunk itt s mivel igen sok azapá hamzsegett hajónk körül, engedélyt kaptunk az első kapitánytól a halászatra. Nagy vashorgokra, melyek erős, vastag kötelekhez voltak erősítve, jókora húsdarabokat kötöttünk s az így leeresztett köteleket folyton figyelemmel kísértem. Körülbelül egy óra lefolyása után estefelé észrevettem, hogy az egyik kötel nagyon feszül s elkezdtem húzni, de erős ember létemre sem bírtam még a czápa orrát sem kiemelni a vízből. Kilencz jó markos legényre volt szükség, hogy a hajó parkányáig felhúzzuk s mivel elevenen nem szabad a fedélzetre húzni, — nehogy farkával valakinek a lábát törje el csapkodása közben, — még néhány ember jött segítségünkre. A czápat jól oda húztuk a parkányhoz, mire egy hajósok legény több baltacsapással ketté hasította a fejét. A czápat azután felbontottuk s a gyomrában nem találtunk egyebet, mint egy igen nagy úszómadráknak az egyik lábát. Az állkapcsját kívágyták a matrózok s ősi szokás szerint elvették, a húsát pedig a hajón dolgozó kafferek költötték el jó étvágygal, amár a fehér emberek azt mondják, hogy ehetetlen.

Mielőtt Dar-Es-Saalamba érkezünk volna, kihirdették a hajón, hogy a ki az urak közül orszárlvadászatban akar részt venni, azt a hajón lévő kis gőzbárkák egyikén partra szállítják négy márká fizetség kötelezettsége mellett s e célból egy aláírasi ívet körtözték. Ezt az ívet, bár az utasok nagyobb része jól tudta, hogy az egész dolog csak tréfas felületés, én is aláírtam, de nem készülttem a kiszállásra; sokan azonban izgatottsággal várták a bárka indulását, a miből azonban semmi sem lett. A négy márkát annak, a ki kívánta, visszafizették, a többi pedig a hajós-özvegyek és árvák segélyezésére fordították, a játékony czélra adakozók névsorát pedig nyilvánosan felolvasták. Ekkor tudtam meg, hogy Edvi Illés Gyula tartalékos huszárszázados és hazámfia szintén a hajón van. Épen készülttem felkeresésére, midőn egy rokonszenves külsejű úri ember állott előlem, s magyarád mutatta meg magát, t. i. ő is akkor értesült az én jelenléteimről, pedig már Szuéztől utazunk együtt. Nem irhatom le a feletti nagy örömet, hogy egy művelt s kedves honfitársammal találkoztam és ez öröm meg fokozódott, midőn négyesem között megsüta nekem, hogy egy czél vezet bennünket. Volt ezután tervezgetés. Meghánytunk vetettünk minden lehető és nem lehetőséget, gyorsan múlt az időnk s egyszerre csak azon vetünk magunknak észre, hogy Dar-Es-Saalam előtt áll a hajónk.

Dar-Es-Saalam nem akartunk partra szállni, de a mint a fedélzetről látszóvekkal néztük a várost, egy épületen a következő felírást pillantottuk meg: «Hotel Hajdú». Illészel

összenéztünk s elhatároztuk, hogy kiszállunk, mert Hajdú okvetlen magyar ember és ezt meg kell látogatnunk. Nem csalódtunk. Hajdú ugyan magyar ember volt és pedig a javából. Nem tudta helyünket találni s meghitt, hogy maradjunk nála pár hétig, mint vendégei, kecselgetett oroszán és vizilő-vadászattal és mindenféle más csábító dologgal, de ez mind hiába volt, mert mi siettünk a küzdőterre. Az éjszakát mindamellett ott töltöttük. Nehezen váltunk meg kedves házigazdánktól, de a hajó jelt adott az indulásra, sietve mentünk hát vissza a fedélzetre.

Hogy mennyire ragaszkodik a magyar ember egymáshoz, azt igazán csak az tudja, a ki messze hazájától, idegen világgrszben találkozik földijével.

Még az nap este Zanzibárba érkezünk; ez épen karácsony előestéjén volt és mondhatom, hogy 43 éves létemre ilyen meleg Karácsonyt még nem élveztem sohasem. Az ünnep kedvéért itt is kiszállottunk s meghallgattuk a szultán palotája előtt a térenét. A zenekar többnyire európai darabokat játszott, de ez nem is csoda, mert a zenészek csaknem mind esekek voltak. Mozambique engem különben egy kis szórakozástól fosztott meg. Ugyanis ez a kikötőváros már portugál területen lévén, itt több portugál család kiszállott szerencsét próbálni. Ezek a családok a hajó fedélzetén naponként rendszeren összevazekedtek és pedig rendszeren az asszonyok a férfiak naspángolták el.

Bayrát is megnéztük; ez egy most javában fejlődő, homokszárazra épült, nagy kereskedelmi város, valami különösen kiemeli való azonban nincs benne, hanem arra még most is örömmel emlékszem vissza, hogy itt zöld paprikát és jó szűzdohányt vettem. Itt épen az apály idejében vetett horgonyt hajónk s a víz oly sekély volt, hogy még a kis bárkával sem juthattunk a partra, hanem a kafferek vittek ki hátukon és ez expedíció közben egyik kaffer hanyatt esett egy kövér hollandussal, ki féktelen haragra lobbant s haragját még fokozta óriási kacagásunk.

Bayrában néhány polgári ruhába öltözött angol szállott hajónkra s folytonosan összeszűdosztak s bizonyos gúnyosolytal néztek reánk, a miről többen mindajrt gyanítottuk, hogy ezek angol katonák s kezdtük érezni, hogy nem egészen tiszta a levegő, sőt nekem előérzetem volt, hogy valami kellemetlenség fog érni; mint később bebizonyított, előérzetem nem is esalt.

Midőn már tengeri útnak végpontjához, Lorenzo-Marquez-hez, a Portugal Afrika fővárosához közeledtünk, a távolból egy angol hadihajót pillantottunk meg, mely üldözöbe vette a «Herzog»-ot és még a nyílt tengeren el is érte. Az angolok megállították hajónkat s három tisztt 34 fegyveres katonával átjött hozzánk, mindnyájunkat foglyoknak jelentettek ki és levezeték az angol durbani kikötő elé. Az egész úton párhuzamosan haladt velünk körülbelül 200 méternyi távolságban az angol hadihajó, folyton reánk szegzett ágyúival. Ezt okosan is tették az angolok, mert ha nem kísérnek így és éjszakan át villamos fényoszlóval nem világítják meg a Herzogot, végrehajtottuk volna tervünket, mely abból állott, hogy éjnek idején váratlanul megtámadjuk az angol katonákat, lefegyverezzük és egytől-egyig bedobáljuk a tengerbe. Annýra fel voltunk ingerülve, hogy még így is megkísérlettük volna a dolgot, azonban a sok ártatlan vöröskeresztés hölgyre gondolva, magunkba fojítottuk dübünket s vártuk, hogy mi fog majd következni ezután.

Az angol katonák még azt is megtették, hogy a német helyett angol lobogót húztak fel a «Herzog» árboczára; ez még fokozta az elkésere-dést.

Másnap érkezünk a durbani kikötő elé és itt nagy örömmre báró Issendorff, a hajónk parancsnoka — a ki melleleg megjegyze, igen bátor ember — megállította a «Herzog»-ot és kijelentette az angol kapitány előtt, hogy ő semmi szín alatt, még ha összelölvölözök is el-süllyesztek is hajóját, akkor sem vezeti be a kikötőbe addig, míg saját kormányától, vagyis a német kormánytól nem kap parancsot. Erre ugyancsak elkezdett a kábel működni Durban, London és Berlin között. A durbani német konzul többször napjában átjött hozzánk hírekkel, de mi utasok nem tudtunk meg akkorában ezelől semmit. Így tartott ez négy napig.

BRONZKORI HULLA-ÉGETÉS. — Löschinger Hugó festménye a tolnamegyei múzeumban, Szegárdon.

Sokat olvastam ilyen helyzetekről életben, de én azt állítom, hogy leirhatatlan az az érzés, mely megszállja az embert akkor, midőn szabadon mozog, tudatában van férfiúi erejének, bátorságának és mégis tehetetlen s nem vetheti magát ellenségére, hogy szétmorzsolja. Negyednap egy kis német hadihajó — ha jól emlékszem — a «Schwalbe» termett mellettünk s oltalmába vett. Tulajdonképen nevetségessnek látszott ez a gyenge oltalom az óriási angol hadihajók tömkelegében, de nekünk rendkívül jól esett; fel is hangzott a «Herzog»-on a «Wacht am Rein» és a «Heil dir mein Vaterland» fülbemászó melodija. A hölgyek kendőiket lobogtatták s velünk énekeltek. Leirhatatlan volt a lelkesedés.

A «Schwalbe» kapitánya érintkezésbe lépett az angol parancsnokkal s mint később megtudtuk, határidőt szabott esti 6 óráig az angol zászlónak a «Herzog» árbóczáról való levételére és egész erélylyel kijelentette, hogy ha le nem veszik pontban 6 óraker, ő fogja azt az ágyújával lelőni.

Erre azonban nem került a sor, mert 5 óraker sürgöny érkezett Londonból, mely minden német hajó szabadon bocsátását elrendelte. Ekkor már az angolok elfogták a «Bundesrath» német Lloyd-gőzöst is s mivel ennek kapitánya nem volt oly erélyes, mint Issendorf, — kirakatták minden árúját, az utasokat pedig kiszállították, de felügyelet alatt a városban szabadon engedték őket járn, kelni.

A «König» nevű hajót, mint később értesültünk, már Ádenben elfogták. Az angolok ugyanis azon hiedelemben voltak, hogy a német hajók Transzvál részére fegyvereket, töltényeket és más hadiszereket szállítanak, de a «Bundesrath»-on nem találtak semmit; fizettek is a német Lloydnak oly kárpótlást, hogy azt hiszem ez rendkívül örvendene, ha évente ideiglenes angol fogságba kerülne egy pár hajója.

BRONZKORI TÁRGYAK A TOLNAVÁRMEGYEI MÚZEUMBAN. (A maskarányok fölött Löschinger Hugó képe a bronzotóseről.)

Az említett sürgöny vétele után az angol tisztek katonáikkal kénytelenek voltak elhagyni a hajót. Persze most ők voltak mérgesek és mi neveltünk. Igen erős volt a hullámvérés és ezért nem mehetek le gyalog a lépcsőn a nagy angol bárkába, minket pedig rendkívül mulattatott a kiszállításuk, mely úgy történt, hogy egyenként

TOLNAVÁRMEGYEI MÚZEUMA SZEGÁRDON.

beállították őket egy nagy kosárba, azután csigán felhúzták és így eresztették le a bárka közepébe; szóval ugyanazon a műveleten mentek keresztül, melyen a zsákok a Dunán, midőn hajóba rakják.

Midőn az utolsó angol! eltűnt a «Her-

zog»-ról, hamarosan felszedték a horgonyokat s mi a transzváli himnust énekelve, hurrá kiáltások közepette vígan indultunk vissza éjszaka Lorenzo-Marquez felé.

Legtöbbünknek nagy kő esett le szívéről, voltak azonban olyan önkéntesek is közöttünk, a kik szívesebben maradtak volna angol fogságban, mert mentől közelebb értek a harcztérhez, annál kisebb volt bennük a hárczvágy. Nagy volt az örömm, midőn hat hét után, a tengeri utat befejezve, Lorenzo-Marquezben partra szálltunk.

Először is a német konzult kerestük fel, a ki véletlenül távoli rokonom, gróf Hardenberg volt; ez mosolygó arcczal kérdezte meg mindenkitől, hogy úgy-e, nem harcolni megyünk? A valót persze nem mondhatuk meg, mert különben nem eresztettek volna tovább. Igyekeztünk békés szándékú kereskedőkhöz illő arczokat mutatni, így aztán Hardenberg úbagazított bennünket és a németalföldi konzulhoz utasított, a ki egyúttal a délafrikai köztársaságok konzula is volt.

Küldöztek minket azután Pontiusától Pilátushoz, össze-vissza, míg végre a portugál kormánytól kaptunk Transzválba szóló utleveleket; előbb azonban mindenkitől 42,000 reisz értékű

bélyeget követeltek. Sokan elsápadtak közülünk e roppant összeg hallatára, utóbb azonban kiderült, hogy a 42,000 reisz a mi pénzértékünkben nem egészen 36 korona.

Dolgaink végeztével — borig azva — betértünk egy vendéglőbe s két tojást kértem, ezért fizettem 2 sillinget, vagyis 2 korona 40 fillért; hát ez ugyan nem volt olesó.

Hálni még visszamentünk a hajóra s öt óraker reggel siettünk a vasuti indóházba, hol egy óriási hosszúságú vonatot állítottak össze részünkre és azután 8¹/₂ óraker nagynehezzen elindultunk, hogy 12¹/₂-kor Transzvál határállomásán, Komáti-Portban ismét kiszálljunk, mert a portugál kocsik csak idáig közlekedtek.

A határon sok boer s néhány német várakozott reánk, ezek «hurrá!» kiáltásokkal és üdvövésekkel fogadtak s mindnyájunkat megvendégeltek. Innét fogva tovább már a boer államok költségén mentünk. Szép, regényes, hegyes vidéken át vezetett útunk egészen Waterfall-Unterig, innét fogaskerekű vasuton jutottunk fel a nagyon magasán fekvő fensikra. Ezentúl Pretoriáig hol lapályon, hol hullámos dombok között vezet a vasutvonal és csak Pretória közvetlen közelében kezdődött megint a hegyes vidék. Másnap reggel 8 óra tájban érkezünk Pretoriába.

EGYVELEG.

* A pápa múlt évi jövedelme — az olasz kormánytól felajánlott, de eddig soha föl nem vett járadék nélkül, — 20 millió 800 ezer koronára ment.

* Portugáliában egész 1840-ig kocsikat nem használtak s a férfiak lóháton, a nők pedig hordászekken jártak.

* Franciaországban az utóbbi 50 év alatt negyedik millió hold kopár területet fásítottak be.

BIRÓ LAJOS.

Több évvel ezelőtt volt. A dán fővárosnak a kikötő felé vezető utcáit föllobogózták s moha ünnep sem volt, mégis óriási embertömeg hullámzott föl s alá. Láttam, hogy itt fenyves fogadtatás készül s tudni véltem, hogy kinek.

A lapok ugyanis már hetekkel ezelőtt közölték, hogy a minden oroszok czárja ezen a napon látogatja meg öreganyját, öregatyját, a dánok királyát, királynéját.

A néparadat engem is magával sodort s helyet foglaltam a végtelenségbe húzódo kikötőnek oly pontján, honnan a reám várakozó színjátékot egész terjedelmében láthattam. A kikötő előtti Trekoner erőd ágyúi megszólaltak s kevés idő múlva, hadihajóktól környezve felénk siklott az «Éjszak csillaga», az orosz czári yacht.

Azonban, oh csudák csudája, az utcák pompája, az ünneplő nép ujjongása nem a föld egyik leghatalmasabb urát illette. A császári vendéget a dánok nagyon egyszerű fogadtatásban részesítették: a tengerész tisztek katonásan köszöntötték, a bárkák és csónakok egynehányszor végig eveztek a piszkos vízű kikötőn, — s alig rövid negyedóra múlva a czár már az Amalienborg királyi termeiben pihenhetett.

A kinek az utcák díszre szólt, a kit az ezernyi tömeg királyi módra fogadni készült, csak újabb negyedóra elmúltával szállott ki a Malmö felől közlekedő személyszállító gőzösről. Egyszerű, szürke ruhás történetűs volt, ki évekre terjedő tanulmányújáról most tért haza.

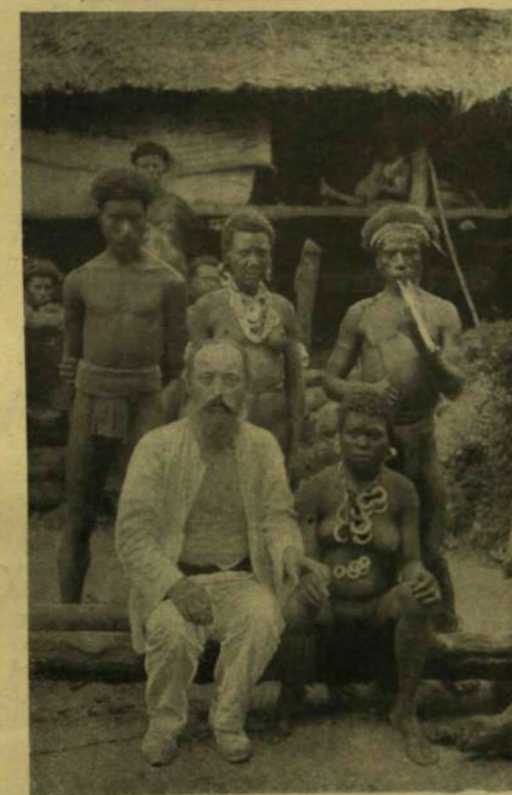
Csundálok, hogy a nagy fogadtatástól élve menekült. A hölgyek csókjaikkal halmozták, a férfiak majd agyonölelték — többet nem láttam, mert szemembe köny töltött, s mint oly gyakran, ha kiinn járunk. Ezzúttal is azt a kérdést intéztem magamhoz: mikor jutunk oda-haza is ennyire?

És ime lám, a múlt hó 27. napján, a házak föllobogóztatását leszámítva, olyan látványosságban részesültünk, mely az imént elmondottak nem sokban maradt mögötte. Budapest is fogadott, nem fejedelmi személyt, hanem egy tudóst, Bíró Lajost fogadták, a ki zoologusnak indúlva, életének delén teljes hat évet töltött a pápuák lakta Új-Guinea gyilkos éghajlatú szigetén, hol épen állattani kutatásai közepette azon vette észre magát, — a mire itthon ügyet sem vetett, — hogy a legérdekesebb állat maga az ember, s nyomban az embernek természetrajzával, az ethnographiával is kezdett foglalkozni, ezen a téren is beváltva, a mit mint zoologusról már régen tudtunk róla: hogy kitűnő észlelő, kísérletező, gyűjtő és bölcselelő elméjű szakiró.

Fogadtatása valóban nagyszerű volt. A kormány részéről megjelent a közoktatásügyi miniszterium tudós államtitkára, dr. Zsilinszky Mihály, a tudományos világ képviselői közül a múzeum állattára részéről dr. Horváth Géza, a szintén nagynevű zoologus, dr. Chyzer Kornél, kinek házában Bíró Lajos nevelői minőségben egykoron sok évet töltött. Ott voltak még a természettudományi társulat, a földrajzi és a néprajzi társaság képviselői: dr. Paszlavszky József, dr. Erdődi Béla és dr. Sebestyén Gyula, és sokan mások. A Nemzeti Múzeum igazgatója Szalay Imre, Bíró Lajos merész vállalkozásának min-denkor atyai gyámoltója, a fővárostól távol

BIRÓ LAJOS.

BIRÓ LAJOS EGY PÁPUA CSALÁD KÖRÉBEN.

FENICHEL SAMU SÍRJA A STEPHANSORTI TEMETŐBEN.

FRIEDRICH WILHELMSHAFEN KIKÖTŐJE.

TERMÉSZETES HÍD A TOMBA FOLYÓN.

lévén, nem lehetett jelen. Fájdalom, hiányzott a fogadtatásnál Jankó János, a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának csak három héttel ezelőtt elhunyt második megalapítója, Bíró Lajosnak nem kevésbé hívséges támogatója, a kit nagy úttól oly nehezen várt vissza...

De nem ezen díszes társaság megjelenése, nem is az ünnepi vacsora miatt, melyet a fogadás után a múzeumok országos felügyelője, a nagytudományú Fraknói Vilmos püspök adott Bíró Lajos tiszteletére, — nevezem én a fogadtatást nagyszerűnek, — hanem azért a lelkes üdvözlésért, melybe a keleti pályaudvar érkezési csarnokában összegyűlt névtelen emberek tömege tört ki, mikor a hazaérkező tudós ősz szakállát, a tropikus láz okozta sebhelyekkel borított arczát megpillantotta.

S most lássuk Bíró Lajos rövid életrajzát, czéljait és tudományos törekvéseit, egyet-mást új-guineai életéből, minek a javát majd csak ő maga fogja elmondani, mihelyest a hosszú út fáradsalmaiból csak némileg is kipihente magát. Valamint lássunk egynehányat azok közül a kincsek közül, melyekkel a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályát gazdagította.

Bíró Lajos ma javakortú ember, mindössze 46 éves. Született a szilágymegyei Tasnádon. Gimnáziumi tanulmányait Zilahon végezte és 1875-ben Debreczenben teologus lett, hol volt kartársaitól kapott értesülések szerint az első évfolyamot még kitűnő sikerrel végezte, de már a másodikot csak jelesen, mert időközben erőt vett rajta vonzalma a természet búvárlásához s minden idejét ennek szentelte. Ebbeli hajlamának azonban teljesen csak akkor élhetett, midőn dr. Chyzer Kornél akkori kispapjának nevelői állást vállalt, hol a ház fenkölt lelkű úrnőjét sem véve ki, mindenki zoologiai, de különösen entomologiai (rovartani) kutatásokkal foglalkozott. E házban töltötte Bíró Lajos legboldogabb napjait.

A kezére bízott Chyzer-gyermekek felszerdül-tével Bíró Lajos a kecskeméti református főgimnáziumnál kapott tanári alkalmazást. Tanítványai valóságos bálványozták, ottlétének látható nyomainak a természetrajzi szertár őrző. Kecskemétről a fővárosba, Budapestre vándorolt, hol az egyetemre is el-el látogatott, de már nem sokáig, mert csakhamar önnön elhatározásából, senkítől sem ösztönözötve, inkább visszavonult, arra szánta el magát, hogy a magyar ember hagyományos otthonlétével szakítva, tanulmányait terét Új-Guineába teszi át.

Szándéka Fenichel Sámuelnek, Bíró Lajos elődjének, a Természettudományi Társulat részéről rendezett gyászünnepélyén vált elhatározására. Fenichel Sámuel nagyenyedi szegény zsidó szülők gyermeke volt, ki Herepey nagynevű enyedi tanár és Csathó alsófehérmegyei alispán, tudós entomologus hatása alatt már 1892-ben indult el az új tudományos Eldorádbába, Új-Guineának némely részébe. Ő is a gyűjtők legjavából való volt, bizonyítják ezt a Nemzeti Múzeumba került állattani és néprajzi gyűjtései. De nem élvezhette fíradalma gyümölcseit, mert búvárlatai színterén fiatalon áldozatul esett a pusztító láznak. Az epeláz ölte meg: ott nyugszik a stephanortti temetőben. Sirjának első képét Bíró Lajos fényképe után csak most láthatjuk. Pálmák és páfrányok borítják a gondozott sírdombra s környékét szeretett bogárkájának zümmögése teszi elevenné. Hogy az emberi kegyelet keze is meglássa rajta, tropiku-

BIRÓ LAJOS UJ-GUINEAI DOLGOZÓ SZOBÁJÁBAN.

szolgálatra vonult német állami tisztviselők a szeretet jelét, a keresztet tűzték fölébe.

Szegény Fenichel itthoni gyásznapelyén, Hermann Ottó búcsúztatása, az elhunyt szülei-nek, testvéreinek zokogása közepette határozta el magát Bíró Lajos arra, hogy az elhunytak nyomába lépve, ő is megküzd Uj-Guineának rémeivel, saját magának lelki gyönyörűségére, a tudomány hasznára, hazájának dicsőségére. És vállalta sikerült, fényesebben, sem-hogy tán maga is megálmodhatta.

Az elhatározástól a megvalósításig már csak egy lépés volt. Állami segélyre, avagy gazdag magánosok támogatására a szerény vidéki tanár nem várhatott, megvált tehát egyetlen kincsétől, sok évi fáradságos munkával egybegyűjtött rovargyűjteményétől, melyet a Nemzeti Múzeumnak eladott és ezen a pénzen magát felszerelvé, 1895. évi november hó elsején elindult Uj-Guineába, hol 1896. évi január elsején partra szállott.

Ettől fogva élete szakadatlan munka volt. Végig szenvedte a tropikus lázak minden kínját. De azért dolgozott fáradhatatlanul, pedig az anyagi ellenérték, különösen eleinte, gyéren fizetett s ha itt nem éri öt utól a Természettudományi Társulatnak, Szily Kálmán volt érdemes elnökének kezdeményezésére a társulati tagoktól összegyűjtött segítségére, ma talán nem örvendezhetnénk friss jó egészségben való visszatértén. De végre minden jóra fordult. A hat év folyamán bejárta Uj-Guinea német részének északi (Berlín-hafen) vidékét, közepét (Astrolabe öböl) és déli partjait, (Huon-golf), átrándult a Bismarck- és French szigetekre; üdülés és cseretárgyak beszerzése végett járt Szingapur-ban, a jávai Buitenzorgban és Ausztráliában, honnan a Kék-hegységéből nagyértékű állattani gyűjteményt szerzett. Visszatérése alkalmából pedig meglátogatta Ceylon szigetét, átsapott Elő-Indián, tartózkodott Maszkatban és végül Egyiptomban, a honnan a fent jelzett napon ismét Budapest falai közé költözött.

Egyelőre ezeket akartam ma elmondani; az általa látott vidékek, népek és tárgyak bemutatását a következő cikkre hagyván. Még csak képeinkhez van néhány szavam. Mindenekelőtt hű arcképet közlöm a tudós-nak, melyet a «Vasárnapi Ujság» számára a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályában vettünk fel. Többi képeink közül az, a melyik a Yomba folyó völgyének tropikus flóráját mutatja, még más szempontból is nevezetes. Ha ugyanis jól megnézzük, úgy a kép kellő közepén egy benszülöttnek, Bíró Lajos szolgájának alakját látjuk, ki a két partról összehajtott pálmákat és rotang-ágakat természetalkotta hidul használatán, az esős időszakban rendkívül bő vizű folyón átkelni készül. Harmadik képünk Friedrich-Wilhelmshafen kikötőjét ábrázolja, hol Bíró több ízben lakott. A hajók a Neu-Guinea-Compagnie kereskedelmi társaság hajói. A negyedik képen a német kerületi főnöktől bérbevett dolgozószo-

bájában látjuk tudósunkat. A háttérben álló szolgák közül a középső maláj, a két szélső papua. Az ötödik képen a német kormányzat tisztviselői-

BIRÓ LAJOS-PÁPUA GYERMEKKEL.

val feketekávéznak. A háttérben ülő úr Boether Pál törvényszéki bíró, ki Bíró-t is sok jónban részesítette. Végül utolsó képünkön Bíró-t egy

BIRÓ LAJOS A NÉMET TISZTISVELEŐKKEL AZ EBÉDLŐ ASZTALNÁL.

French-szigeti leánykával ölében látjuk, a mint a vadon gyermekétől a benszülöttek nyelvét tanulja, melynek ismerete nélkül az ethnographus csak fél munkát végezhet.

Dr. Semayer Vilibáld.

KÁROLYFALVA ÜNNEPE.

E hó 7-ikén lesz éppen száz éve, hogy a bécsi hadügyi kormány Versecz közelében Károlyfalvát megalapította, illetőleg a község területét a Németország különböző részeiből behívott telepéseknek átadta, kik aztán határári szolgálatot teljesítettek.

A falu azóta virágzásnak indult, lakosai száma háromezzerre szaporodott, kik német ajkúak, de teljes lélekkel hűvei a magyar állam-eszmének, a szabadságharcban velünk küzdöttek s most is ép oly hű fia a magyar nemzetnek, az újabban megindult pángermán mozgalmat elítélik, azzal minden közösséget megtagadnak.

Alapulása századik évfordulóját üli meg e hó 7-ikén Károlyfalva nagyközsége, mely alkalommal a lakosság nagymise után a tanács-házba vonul díszközgyűlésre, melyen a község bírja az egész lakosság nevében nyilatkozatot tesz magyar hazafiságukról s hol jelen lesznek dr. Molnár Viktor főispán, Kapdebő Gergely alispán, a vármegyei tisztviselők, a fehértomlomi törvényszék, dr. Szivák Imre a kerület országgyűlési képviselője és a környékbeli értelmiség nagy része is. E napon alakult meg a Damjanics-szoborbizottság is, melynek feladata lesz, hogy a hős tábornoknak, ki a községet a szerb lázadóktól megmentette, közadakozásból szobrot állíttson. Intézkedett a képviselő-testület arról is, hogy a nevezetes évforduló emlékére Károlyfalva monografiája megírassék, s ez a sok képpel ékesített munka Szemida Lajos vármegyei főszámvevő tollából már meg is jelent. A jelesen szerkesztett könyvből a szerző szíves-sége folytán ezennel mi is bemutatunk pár képet: a csinos község központját, mindjárt a letelepedés után épült templomával s a «Damjanics-liget»-et.

1848 december 12-ikén verte meg Damjanics Károlyfalva és Alibunár közt a szerbeket, kik ezuttal vagy 500 embert veszítve szétfutottak s így töltök a már nagy veszedelemben forgott magyar érzelmű Károlyfalva is megmenekült. A hős tábornok szobrát a község közepén elterülő szép ligetben fogják felállítani. Érdekes ennek a ligetnek a története. Károlyfalvának hajdan öt hold területű nagy pácza volt, azért, hogy míg a lakosok határáriok voltak, itt tartassák katonai gyakorlataikat. Mikor aztán 1873-ban a határári-intézmény megszűnt, a pácza egyrészt házilyeknek osztották ki, harmadik holdon pedig ligetet létesítettek, melyet az idén a Damjanics nevével neveztek el, kinek különben emlékét már egy táblával megjelölt ház is őrzi, melyben a hős egyszer Kis Ernővel együtt megszállott volt.

KÁROLYFALVA FŐTERE.

Tóth Sándor fényképe után.

A DAMJANICS-LIGET KÁROLYFALVÁN.

A POZSONYI KIÁLLÍTÁS.

Szeptember 7-ikén nyílik meg Pozsonyban az országos mezőgazdasági kiállítás egy körül-belől 80 katasztrális holdnyi területen, a várossal szemközt, a Dunán túl levő nagy ligetben, az ország egyik legszebb és legnagyobb nyilvános parkjában. Árnyas erdő ez, kedvelt sétáló helye a pozsonyiaknak. A nagy vashid és propeller-közlekedés két oldalt kapcsolja a városhoz. A legnagyobb részét elfoglalja a kiállítás, számos épületével. A szép rendben tartott parkba új utakat nyitottak, de mindenütt gondosan kímélték a fákat, bokrokat. A terveket a kiállítás területének rendezésére, valamint több épülethez is Szántó Henrik főmérnök készítette. Két nagy csoportra oszlak a terület. Az egyiket elfoglalja a mezőgazdasági kiállítás mintegy másfél száz épületével, a másikat egy tőlésen túl az állat-kiállítás barakk-telepeivel. A gazdasági gépeknek szánt terület maga is egy jókora kiállítás.

A készülő kiállítást már augusztus 31-ikén bemutatta a rendező-bizottság a meghívottaknak, kik Budapestről, a vidékről és Bécsből is nagy számmal jelentek meg s végig nézték a nagy arányokban és gyakorlatilag rendezett, a szemnek is jól eső látványt nyújtó, erdőségekbe foglalt telepet. Rubinek Gyula országgyűlési képviselő, a kiállítási iroda főnöke s az országos gazdasági egyesület egyik buzgó vezérferfia, Kumlik Tódor helyettes polgármester, Horváth Jenő a pozsonyiegyesület egyesület titkára, s az egyes csoportok biztosai, építői szolgálták szíves felvilágosításokkal.

A kiállítás minden részén, minden pavillonjában még folyt a munka, a tárgyak elrendezéséhez csak ezen a héten kezdtek. A sürgős munka közben még a fényképész is csak imitt-amott közelíthetett egyes helyekhez. De már néhány kiállítási épületet bemutathatunk. A legnagyobb épület a mezőgazdasági és háziiparszarnok 2500 négyszögletes területen, tetszetős formában, gazdagon tárva föl a mezőgazdasági és ipari termelés minden részét, és a házi ipart is, melynek összegyűjtésében nagy a része Izabella főhercegnőnek, a Pozsony és vidéke háziiparát fejlesztő egyesület védnök-nőjének.

A gazdaközönséget érdekelni fogja Frigyes főhercegné, a kiállítás védnökének külön díszes pavillonja. Meglepi a belépőt, hogy ez a szép pavillon voltaképpen tehén-istálló. A belseje mása a főhercegné híres uradalmain levő tehén-istállónak, a honnan naponként roppant mennyiségű tejet szállítanak Bécsbe és dolgoznak föl vajnak, túróknak, sajtnak. Tiszta, szellős az épület és az egyes tehéneket falak választják el egymástól, megannyi alacsony spanyolfal. Az ivó kagylóban folyton friss víz csörgedez.

A vízimadarak pavillonja is az okszerű építést és tenyésztést mutatja, mint a hogy az egész kiállításban annyi tanulságot látni a ki-gyűjtés gazdasági berendezéséből, hasznos, gyakorlati, jónak bizonyult eljárásokból. A halász-

csárda képe egészíti ki ismertetésünket. Étkező hely ez, alföldi közönséges csárda mintájára, náddal fedve; még a golyásfészek sem hiányzik róla. A kiállítás tarkaságához ad változatosságot és a közönségnek pihenőt az árnyas fák alatt.

A pozsonyi szép és nagy kiállításról a leg-közélebbi napokban már sokat fogunk hallani. Az ország távoli vidékeiről is nagy érdeklődést tanúsítottak. A kiállításban résztvevők oly nagy számmal jelentkeztek, hogy a rendező-bizottságnak bár örömdetes, de nehéz feladat jutott részül, a kiállítás rendkívül dús anyagának elhelyezése körül.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Zergényi Elemér: Kötlemények. Budapest, 1902. Ez a kötet is, mint annyi más, azok közé a vers-gyűjtemények közé tartozik, melyeken mindjárt meglátni, hogy szerzőjük kezdő, a náklük, hogy itéletet formálhatnánk, lesz-e belőle valaha több is. Lapossággai, gyakori őrésége, olykor zavarossága is — nem tudni, a kezdet nehézségeinek tulajdonítandók-e, vagy a hivatottság hiányának, de viszont egy egy tisztább hang, élénkebb kép, egy-két kerek-többnek tartuk a fogékony ifjú képzelet pillanattal fellobbanásánál. A kezdetlegesség és stáidimán — ha nem is mindig a nyilvánosság előtt — tehetséges költők is át szoktak esni: de abból a nagy halom verskötetből, mely nálunk évről-évre ilyen ismertető jelekkel indul a nyilvánosság elé, vajmi kevés az olyan, a mely után igazán jó művek következnek; a legtöbbje csak a szerzők ifjúkori emlékeit szaporítja. Az előttünk fekvő kötetből sem mondhatunk több kedvező dolgot, a mely hogy néha a belső forma kereségre iránti érzék, a verselésben némi ügyesség árul el s nyelve tisztasága ellen se lehet lényegesebb kifogást emelni. Legtöbbit ér a kötetben az a kis vers, melyet itt mutatványul közlünk:

A leány.

Mit se tud, de Durva kézzel
Mindent sejt már, Ne nyúl hozzá,
Bimbó, kelyhe zárva még, Ne érints egy levelet,
Kebelében Le ne rázzad
Ismeretlen A még rajta
Vágyak szűzi lángra ég. Reggő harmateseppeket.

Egy-két szirma Ha majd jó a
Felpattant már, Hajnalshellő,
De csak sejtet illatát, E gyöngyök elszállanak,
Mely oly könnyű, Ezerszínű
Mint egy sóhaj: Szivárványon
Csupán ígér, mit sem ad. Szívja őket fel a nap.

És a bimbó
Kiféselve
Feléd tárja kebelét:
Kinyílik ő
Magától is,
Ha szerelmét megnyeréd.

Temesvár ismertetése. Temesvárot nemzetközi méhészeti kongresszus gyűlt össze, melyen külföldiek is, kivált Németországból nagy számmal vettek részt. Erre való tekintettel a város törvényhatósága német nyelvű ismertető könyvet íratott Temesvárról, a mely munkával Barát Armin szer-

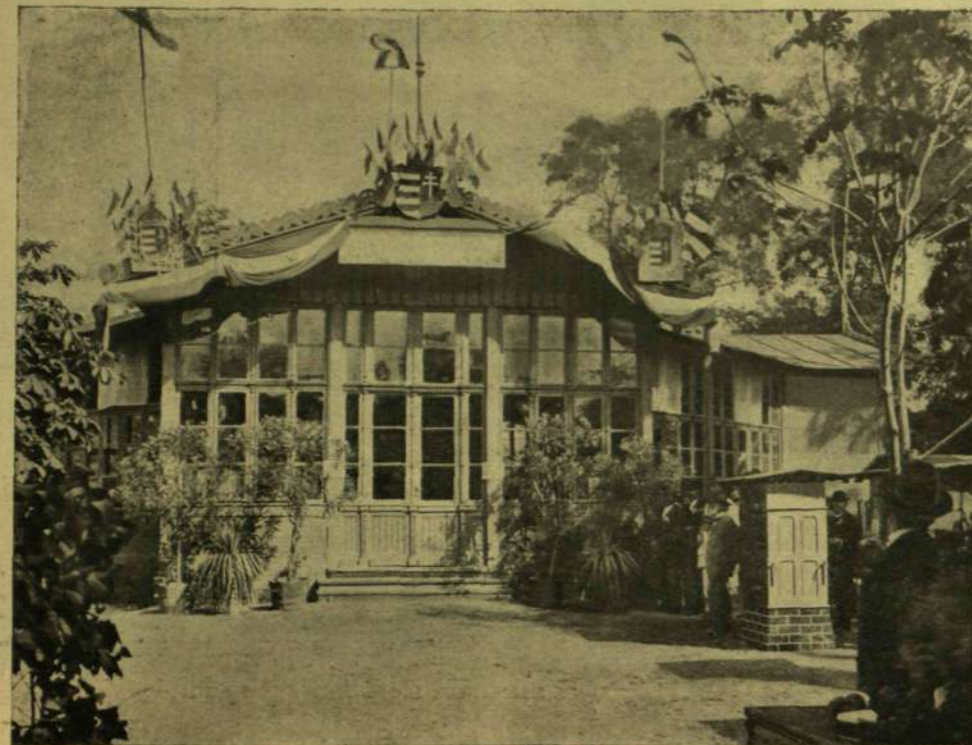
kesztőt bízta meg, a ki úgy is mint hírlapíró, úgy is mint törvényhatósági tag közel két évtizede vesz részt a városi közéletben s egyik lelkes zászlóvivője a nemzeti irányú haladásnak. A jelesül megírt hazafias irányú könyv részletesen tárgyalja a város multját és jelenét s az egyes nevezetesebb épületeket képekben is bemutatva s minden tekintetben hű képet nyújt hazánk délvidekének eme kiváló pontjáról, melynek haladása a milyen örömdetes, ép oly meglepő. A könyv kiállítása igen tetszetős, czímrajza, mely a Hunyadiak egykori várkastélyának most is meglevő bástyatornyát ábrázolja színes nyomtatásban, Tull Ödön temesvári születésű festő-művész munkája. A kötet tizenhét oldalra terjed s ötven sikerült képet tartalmaz, melyek közül néhányat mai számunkban mi is bemutatunk. A könyvet a kongresszus tagjai közt szétosztják, kiknek az bizonyára kedves emlékül fog szolgálni s egyszersmind szolgálatot tesz arra nézve is, hogy hazánkról ellenségeink által terjesztett sok halál-delmet eloszlatni segítsen.

A temesvármegyei Károlyfalva története. Irta Szemida Lajos. Az 1802-ben telepített s Károly főhercegről elnevezett Károlyfalva nagyközség fennállása századik évfordulóját ünnepelevén, a község történetét is megratáta. A könyvben sok érdekes adat olvashatunk nemcsak magáról a községről és népéről, hanem általában a határárividéki szervezetről, majd a határárividék felosztásáról, a minek hazafias svábainak nagyon örültek; továbbá részletesen leírását találjuk azon véres küzdelmeknek, melyekben a szabadságharc alatt hazánk déli részének is oly bőven része volt. A szöveg közt számos kép van: a község nevezetesebb részleteiről s kiválóbb szülöttjeiről, valamint egyes társulatok és egyetlek csoportképei.

Kossuth Lejos élete, működése és halála. Gracza György ily című munkája második kiadásban most jelent meg, a melyhez az előző Kossuth Ferencz írta. Gracza György még a kilencvenes évek elején megrírta Kossuth részletes életrajzát, de ez életrajz csak Kossuth 80-ik életévéig terjedt. Gracza most teljessé tette művét, belefoglalva Kossuth utolsó éveinek eseményeit, halálát és temetését is. A díszesen kiállított mű finomabb kiadásban 5 koronáért, egyszerűbb kiadásban 3 koronáért kapható. A sok képpel is illusztrált történeti munkának főképp most, Kossuth századik születésnapjának ünnepségei alkalmából bizonyára nagy kelendősége lesz.

Vadvirágok. Irta Szenner József. Apró elbeszélések foglaltatnak a kötetben, részint a jelen időkből, részint a történeti múltból. Komoly törekvést tanúsít munkáiban a szerző, de darabjai nagyon elárulják még a kezdet. A kötet Maros-Vásárhelyt jelent meg, ára 2 korona.

A budapesti színházak megnyitása. Szeptember elsején kezdte meg előadásait a Nemzeti Színház, a Népszínház és Víg-színház. A hívós nyár után forróra változott időjárásban azonban a közönség inkább a szabadban tölti az estéket. A Nemzeti Színház megnyitó előadása, Vörösmarty költői szépségeiben oly gazdag («Osogor és Tündéje» vonzott s az előadás művészetével is gyönyörköd-

A TEMESVÁRI MÉHÉSZETI KIÁLLÍTÁSBÓL. — Kossak József felvétele.

tetett. A Népsházban a «Katalin» eredeti operette ezúttal is hatott Hegyi Aranka, Küry Klára, Németh József közreműködésével. Az operettet a nyáron Küry Klára közreműködésével Bécsben és Prágában is sikerrel adták elő. A Vigaszínház «Az őrnagy úr» című ismert bohózzattal kezdte meg előadásai sorozatát.

Rodosto. A Vigaszínházban Kossuth születésének százéves ünnepén Lampérth Géza és Géczy István «Rodosto» című hazafias történelmi színműve került előadásra. Az érdekesnek ígérkező színdarab a Rákóczi-bujdosásból merítette tárgyát s főszereplői Rákóczi, Beresényi, és Mikos Kelemen.

MI UJSÁG?

A király a hadgyakorlatokon. Ő Felsége, ki az elmúlt hetet Pólában a flotta hadgyakorlatainál töltötte, szeptember 11-ikén délután érkezik meg Bécsből Sasvárra, a Magyarország nyugati részén folyó hadgyakorlatok befejezésére. Nyitramegye főispánja és alispánja személyesen intézik a fejedelmi vendégek fogadására az előkészületeket. A király megérkezése után mindjárt Sasvárra érkezik

az a különvonat is, a mely az Oderberg felől jövő német trónörökösöt hozza, a kit a pályaudvaron szintén a megye vezetősége és a kastélyba szállása előtt a helyi hatóságok fejei üdvözölnék.

Királyi elismerés Gyulai Pálnak. Irodalmunk kitünősége, Gyulai Pál, a budapesti egyetemen a magyar irodalom tanára, nyugalomba vonult. Az egyetemi iskolai év kezdetén közölte a hivatalos lap a nagyérdemű férfiú és tanár királyi kitüntetését. A királyi kézirat így hangzik:

Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán megengedem, hogy dr. Gyulai Pál, budapesti tudományegyetemi nyilvános rendes tanárnak, saját kérelmére történt végleges nyugalmahelyezése alkalmából, a magyar irodalom és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemeiért, teljes elismerésem tudtul adassék. Kelt Ischlben, 1902. évi augusztus hó 25-én. Ferencz József, s. k. Gróf Széchenyi Gyula, s. k.

A kolozsvári Mátyás-szobor. Október 12-ikén leplezik le Kolozsvár főterén Mátyás király szobrát, Fadrusz János művét. Várják az ünnepre a királyt is. Kolozsvár közönsége páratlan lelkesedéssel készül

fogadni. Képviseletét magát az ünnepen az ország minden része.

A Kossuth-ünnep. Országszerte nagy ünnepélyekkel ülik meg szeptember hó 19-ikét, Kossuth Lajos születésének századik évfordulóját. A legtöbb megye és város küldöttei megjelennek ekkor Budapesten, hogy az itteni országos ünnepélyen s Kossuth mauzoleuma alapkövének letételénél jelen legyenek. De a vármegyékben, városokban, községekben otthon is nagyban készülnek e nap megünneplésére. Lesznek díszgyűlések, a templomokban hálaadó isteni tiszteletek; rendeznek összejöveteleket, hangversenyeket, kivilágítást, Rákosi Viktor képviselő, a jeles író, hazafias szellemű Fohászt írt erre a napra, melyet sok ezer példányban kinyomtattak, elterjesztettek. Budapesten a Deák-téri evangélikus templomban d. e. 1/10-kor isteni tiszteletet tartanak. A polgárság már 11 órakor kivonul a temetőbe a sírhoz, az emelendő mauzoleum alapkövét déli 12 órakor lesz s ez alkalommal Halmos János polgármester tart ünnepi beszédet. Az országgyűlés képviselőit gróf Apponyi Albert, a képviselőház elnöke vezeti, a főváros egész tisztikarát Márkus József főpolgármester. Az iskolákban az előadás szünetelni fog e napon.

A budapesti tudományegyetem új rektora. A budapesti tudományegyetemen június havában a rektorválasztó gyűlésen háromszor is egyenlő számú szavazatot kaptak a jelöltek: dr. Ajtai Sándor és dr. Högyes Endre orvosprofesszorok. A kultuszminiszter, a mikor a választás eredményét hozta fölterjesztették, úgy döntött, hogy Ajtai Sándor legyen a rektor, mert egy esztendővel régebb professzora az egyetemen, mint ellenjelöltje. Ajtai azonban lemondott a méltóságáról, Högyes pedig kijelentette, hogy a jelöltséget nem fogadja el. Új választást kellett elrendelni, a mi szeptember első napján történt meg. A rektorválasztó tanács szavazata ekkor egyhangúlag dr. Kéthy Károlyra esett, a belgyógyászat rendes tanára, a ki a Tudományos Akademiának is tagja és több jeles orvostudományi munkát írt, a külföldön is hírnevet szerzett. Dr. Kéthy a választást elfogadta.

A magyar írók segélyegylete e hó 3-ikán tartott választmányi ülésén betöltötték a Vadnai Károly halálával megüresedett titkári állást. Az egyesület Kozma Andort, a jeles költőt választotta meg titkárrá, a ki bizonyára elődjének nemes szellemében és az egyesület intencióihoz híven fogja betölteni azt az állást, a melyre őt a joggal megérdemelt bizalom emelte.

DARÁNYI MINISZTER A TEMESVÁRI MÉHÉSZETI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁN.

A miniszter mögött jobbra áll Molnár Viktor főispán, tőle jobbra Telbisz Károly polgármester; a miniszter balján Blaskovics Ferencz és Szabó Ferencz orsz. képviselők, a kép másik oldalán elől báró Ambrózy Béla és Mayer Károly orsz. képviselő áll.

D. DZIERZON A TEMESVÁRI MÉHÉSZETI VÁNDORGYŰLÉS TAGJAI KÖRÉBEN.

Kossak József felvétele.

Biró Lajos itthon. A messze világrészből annyira után hazakeresztett természetkutató Biró Lajost nagyon szívesen fogadják a tudományos körökben. Érdeklődnek iránta Németországban is, mert Új-Guinea, a hol Biró több évet töltött, egyik részében német gyarmat. A magyar tudós kutató itt először és vizsgálódott buzgósággal. Luschán berlini egyetemi tanár, neves etnografus, a Budapestre érkezett tudós kutatónak következő üdvözlőt küldötte táviratban: «Új-Guinea nagyérdemű s úttörő felfedezőjének hazatérése alkalmából a legszívesebb s lelkes szerencsekívánatait küldi Luschán tanár Millstattból.»

A magyar zászló Amerikában. A Nemzeti Szövetség által az Amerikába szakadt magyaroknak küldött nemzeti zászlóval augusztus 30-án érkeztek meg a zászlóvivők New-Yorkba. Erre az alkalomra

hurrah. Jelen voltak Figyelmessy és Semsey ezredesei is. Több beszédet tartottak magyarul és angolul. A zászló rendelkezése, hogy bizonyos időközökben elvigyék az amerikai nagyobb magyar telepekre, lelkesítő intésül, hogy a hazától távol is szeretni kell a hazát.

A Tisza-szabályozás egyik jelesének emlékoszlopa. A legnagyobb műszaki dolgok végrehajtása közé tartozik a szeszélyes kanyarulatokban lassan hömpölygő Tisza folyó szabályozása. Sok jeles magyar mérnök dolgozott ezen. Szegeden emlékoszlopot állítanak Bertalan Lajos miniszteri osztálytanácsosnak, a ki a szabályozás munkájában nagy érdemeket szerzett. Mérnökársai tisztelete gyűjtést kezdett az emlékoszlopra és össze is gyűjtött hater ezer korona. A gyűjtést rendező mérnökök már a jövő hónapban föl akarják az emlékoszlopot állí-

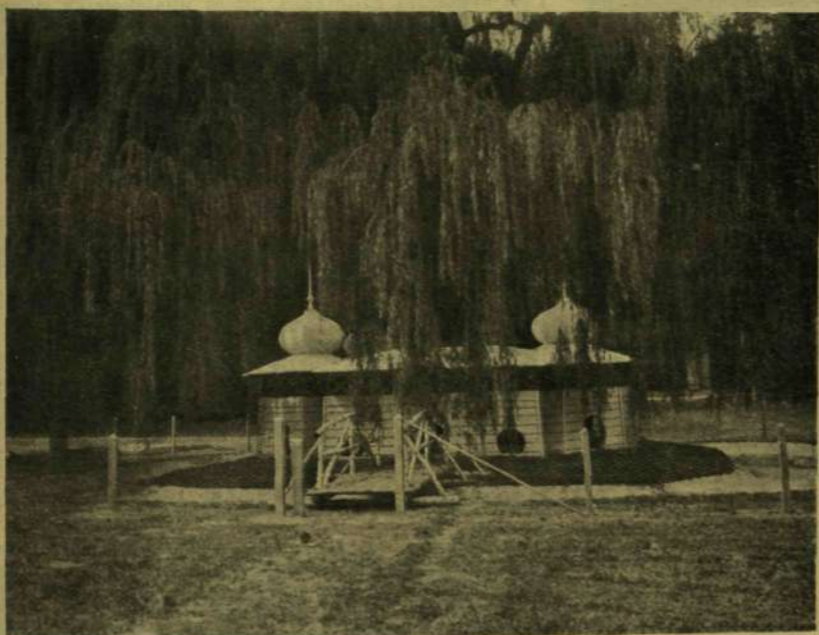
is megzavart, nem sokáig élvezhette. Hajnik működésének tudományos jelentősége egyrészt a magyar jogtörténet forrásainak felkutatásában és feldolgozásában, másrészt pedig abban áll, hogy az egyetemes európai jogtörténetet, mint rendszeres önálló tudomány-ágat megalapította s a magyar jogi irodalom és egyetemi tanítás kereteibe beillesztette. Ezzel széles körű s biztos alapot teremtett fiatalabb jogásznemzedékünk tudományos képzettségének. Irodalmi munkásságával a forrás-kutatás és feldolgozás kitünő példáját nyújtotta, ezzel is jótékonyan hatva tudományos fejlődésünkre. Különösen ifjabb korban több jeles dolgozatot írt a magyar történelem köréből is. Mátyás király megválasztásának négy százados évfordulójára írt ifjúkori dolgozatát a «Vasárnapi Ujság» tette közzé ez évforduló napján. Halála híre gyászba borította a tudományos világot: az egyetemet, melynek jogi kara egyik legérdemesebb tanárát

FRIGYES FŐHERCEG URADALMAINAK PAVILLONJA.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMÉNYEK PAVILLONJA.

VÍZISZÁRNYASOK PAVILLONJA.

HALÁSZ-CSÁRDA.

A TEMESVÁRI MEZŐGAZDASÁGI KIÁLLÍTÁSBÓL.

az Amerikában élő magyarok közül is sokan emeltek New-Yorkba, melynek oly nagyszámú a magyar lakossága s a hazából érkezőket meleg üdvözléssel fogadták.

Augusztus 31-én a zászlóvivők küldöttség vezetője, Zseny József kiment a Grant Ulisszesz tábornoknak, volt köztársasági elnöknek sírházához s magyar és amerikai színekkel ellátott koszorút tett a hős sírjára. A zászló kibontása szeptember első napján a nagy amerikai város legszebb ünnepi közé tartozott. A zászlót menetben vitték New-York egyik legnagyobb csarnokába. A magyar egyesületek zászlók alatt csatlakoztak a menethez és az utcákat ezernyi tömeg lepte el, zenekarok játszottak, a magyar egyesületek zenekara. A Grand Central Palace-Hotel óriási termében ment végbe az ünnepély. Az amerikai fogadó-bizottság elnöke, Gerster Árpád szólított először, utána Zseny József tolmácsolta a haza üdvözlését, mely a nemzeti zászlóhoz való hűséget köti az amerikai magyarok szívére. Aztán hűséget köti az amerikai magyarral összefüggve emelték egy amerikai nemzeti zászlóval összefüggve emelték föl a magyar zászlót, s hangzott az éljen, a cheer, a

tani Újszegeden választottak helyet az emlékműnek. Az oszlop ott fog állni, a hol a torontáli ármentesítő társulat védőtöltése és a Temesvári-körút keresztelődik. Az emlékmű vasbetonból készült, husz méter magas, díszes oszlop lesz. Az emlékoszlopra ez a fölírás kerül: «Bertalan Lajos miniszteri osztálytanácsos emlékének — Mérnökársai és a tiszavölgyi érdekeltség.»

A karádi aratási ünnepről mult heti számunkban közölt képeink Magazin Antal sátorlajajújhelyi fényképész felvételei után készültek.

HALÁLOZÁSOK.

Hajnik Imre, miniszteri tanácsos, a budapesti egyetemen az egyetemes európai jogtörténet tanára, a magyar jogi és történelmi tudomány kitünő mivételeje meghalt augusztus 30-ikán, 62 éves korában. Alig másfél évvel ezelőtt lépett nyugalomba — ez alkalommal a «Vasárnapi Ujság» 1901-iki 16-ik számában kimerítve méltatta tudományos pályáját, — de a pihenést, melyet hosszas betegeskedése

vesztette el benne, az Akadémiát, melynek rendes tagja volt, valamint nagy számú egykori tanítványait s kiterjedt baráti és rokoni körét. Temetése szeptember elsőjén volt, a tudományos élet, a jogászvilág s a társadalom nagyszámú kiváló tagjának jelenlétében; a közoktatási minisztert Tóth Lajos osztálytanácsos képviselte; az egyetem itt levő tanárai valamennyien megjelentek és sokan voltak ott tanítványai közül is. A sír előtt dr. Concha Győző jogkari prodékán mondott beszédet.

STEINDL Imre műegyetemi tanár holttestét a műegyetem előcsarnokában helyezték díszes ravatalra. A szeptember 2-ikán tartott végtisztességre a tudomány, közélet férfiai nagy számban gyűltek össze. Az országház építő bizottságát Tarkovich államtitkár, a közoktatási minisztert K. Lippich Elek osztálytanácsos képviselte. Rados Gusztáv, a műegyetemi építész- és mérnöki szakosztály dékánja bucsuztatta el a halottat a József-műegyetem és az Akadémia nevében. A temetőben a sírboltnál még egyszer beszélték a koporsót, mire Czizler Győző műegyetemi tanár, a Mérnök- és Építész-Egyesület

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros.

Cs. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója

Gyár és iroda:

Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek esztornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelő gépek stb. 9277

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.

Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.

Czélhelyiségünk nem a Lánchíddal szemben, hanem az Akadémia mellett a Béla-utca sarkán létezik. 9517

WACHTL ÉS TÁRSA

fényképészeti czikkek raktára 9378

BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).

Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA ezelőtt KRONFUSZ 9404

csipke, vegyeszeti tisztító- és műfestő-intézete megnagyobbított

erőművi szőnyegporló és szőrmearu megóvó-intézettel. — Megbízások átvételnek:

VIII., Baross-utca 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő főközlétekben: IX., Calvin-tér 9. V., Harmineczad-utca 3. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-út 16. Telefon 57-08. VIII., József-körút 2. szám. Telefon 57-08.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíraru és szab. fémkapocsgyára

Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.

Gyárt nagyban elárúsításra

következő új czikkek:

A legnagyon család dobozokat és díszborítékokat (levegőpapírral és borítékokkal), névjegykártyákat, gyászlapokat, gyászlevélpapírt, gyászjegyeket. Saját gyártmányú fémcsarkokkal ellátott rajstömbszövet, szekrénycsipke és torta-papírokat, továbbá papírtányérokat, plakátszöveteket és különféle összehajtható dobozokat.

Állandó kiállítás a fenti czikkekéből a városligeti iparcarnokban megtekinthető. 9307

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTÖDE ÉS GÉPGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Ajánlanak mindennemű vas-, aczél- és fémszöveteket építkezési és gépészeti czélokra, vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló- és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére.

A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, örlöhengereket, kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési czikkeket.

Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. Alapcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapuzsilipekhez, czölöp-erő gépeket, anyagszállító kocsiakat.

Álló vagy fekvő gáz- és petroleum motorokat, egy vagy két hengerrel és mindennemű zúzógépeket.

Mechwart-féle forgó gőz- és petroleumkéket. Világításhoz vagy gépek hajtásához szükséges villamosságot bármely távol-291 ságra elvezető dynamogépeket. 9280

Városi irodánk: IV., Ferencziak-tere 2. szám.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

+ Soványság +

Szép telt testidomok a mi keleti szomszárunktól, 1900. évi párisi aranyéremmel kitüntetve 6-5 két alatti már 30 fontnyi gyarapodásért kezeség. Orvosi rend. szerint. Salgó-ranbeállítás. Nem szállás. Székesfehérvárról. A katonakórház 2 kor. 50 HII. Postatalvány vagy utárvétél. Használati utasítás. Hygien. Institut 9156 D. Franz Steiner & Co., Berlin, 18. Königgrätzerstrasse 89. Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógyszer. Király-n. 12

ESZMÉNYI KEBEL

Érhető el a Párisban, Passage Verdeau 5. az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnek ártana, az asszonyi kebel fejlődését, valamint a kebel idomának szilárdágát biztosítja. Egy üveges ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: Török József, Budapest, Király-utca 12. sz. 9408

Kormánybiztos. Technikum-Altburg S.-A. Gépészet, elektro-technika és vegyészet számára. 9008 Tanműhely. — Másor bérmentve.

UTAZÓK

figyelmébe!

Franklin-Társulatnál megjelent

Vasút mentén.

Népszerűtlen úti könyv az államvasutak, a Győr-Ebenfurti és az Eperjes-Bátfai vonalak vidékein.

Ára kötve 2 kor.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban. IV., Egyetem-utca 4. Budapest.

SERRAVALLO 9397 CHINA-BORA VASSAL kitűnő helyreállító szer gyöngök, vörösgöngyök és lábadozók számára. Ajánlva és használva orvosi kitűnőségeitől. 1200-nál több orvosi elismeréssel. Kitűnő íz. Kültetve több arany és ezüst éremmel. Árak: 1/2 literes üveg K 2.40, 1 literes üveg K 4.40. Kapható minden gyógyszerárban. Serravallo J. gyógyszer. Triestben.

Rozsnyay Mátvás chininczukorkája iztelen chininből.

Legjobb szer láz, váltó-láz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserűt elbírni nem képesek. Többszörösen kitűntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fűmvei vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.

Törvényesen védve Valódi, ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátvás névalírása olvasható. Utazatóktól óvakodjunk

Főraktár: Budapest TÖRÖK JÓZSEF gyógyszer-tárában, valamint minden gyógyszer-tárában.

Továbbá Rozsnyay Mátvás gyógyszer-tárában, a készítőnél: Arad, Szabadság-tér.

KIVÁLÓ ERŐSÍTŐSZER

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co. Elberfeld.

SOMATOSE

húsból készült és ennek tápanyagát tartalmazó iztelen, könnyen oldódó Albumose készítmény a legkiválóbb erősítő-szer

gyenge és a táplálkozásban elmaradottaknak, ideg-, mell- és gyomorbetegségeknek, betegágyasoknak, anélkül, különösen szeszívő gyermekeknek, időseknek, nemkülönben

Vas-Somatose

alakjában a sápkötőszereknek laz ajánlva az orvosok által. Vas-Somatose nem egyéb 2% vas-összetételű vasat, a milyen alakban a vas az emberi testben van jelen, tartalmazó Somatose. Somatose rendkívül gerjeszti az étvágyat.

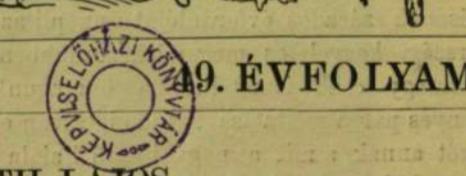
Raktáron van az összes gyógyszer-tárakban és gyógyszerkereskedésekben.

VASÁRNAPI UJSÁG

37. SZÁM. 1902.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 14.

KOSSUTH LAJOS SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJA.

Kossuth szülőháza Monokon. — Kossuth sírja a kerepesi-uti temetőben. — Kossuth arcképe a szegedi városházán; Roskovics Ignác festménye.